

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΜΣ: ΔΙΕΘΝΕΣ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: «ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα Εργασίας

«Η Κατάσταση των Δασών στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Προκλήσεις και Πλαίσιο
Πολιτικής»

Επιμέλεια: Νάνος Ευάγγελος

A.M.: 1219M042

Αθήνα, 2020

Τριμελής Επιτροπή:

Πλατιάς Χαράλαμπος, Επίκουρος Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (επιβλέπων)

Καραγεώργου Βασιλική, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Δημαδάμα Ζαφειρία, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Νάνος Ευάγγελος, 2020

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Πίνακας περιεχομένων

1.	ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	5
2.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
3.	ΤΑ ΔΑΣΗ ΤΗΣ ΕΕ ΚΑΙ Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΟΥΣ	7
4.	Η ΠΡΩΤΗ ΔΑΣΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ.....	10
5.	EU FOREST ACTION PLAN (FAP).....	13
5.1	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	15
5.2	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	16
5.3	ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ ΣΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ	19
5.4	ΠΡΩΘΗΣΗ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ.....	20
6.	Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΒΙΒΛΟΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ.....	21
6.1	ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ ΣΤΑ ΔΑΣΗ.....	21
6.1.1	ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΕΣ ΘΥΕΛΛΕΣ	23
6.1.2	ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ	23
6.2	Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΒΙΒΛΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΑΣΗ.....	27
7.	ΝΕΑ ΔΑΣΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΑ ΔΑΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΔΑΣΙΚΟ ΤΟΜΕΑ.....	29
7.1	ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ	29
7.2	Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΔΑΣΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ	31
7.3	ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	33
8.	ΤΟ ΠΟΛΥΕΤΕΣ ΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΔΑΣΗ (ΠΣΔ) ΚΑΙ Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΔΑΣΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ.....	35
8.1	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	36
8.2	ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΗΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΤΗΣ ΕΕ	38

8.3	ΔΑΣΗ ΣΕ ΕΝΑ ΜΕΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΟ ΚΛΙΜΑ	39
8.4	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΟΥ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....	40
8.5	ΤΙ ΔΑΣΗ ΕΧΟΥΜΕ ΚΑΙ ΠΩΣ ΜΕΤΑΒΑΛΛΟΝΤΑΙ.....	42
8.6	ΝΕΑ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΑ ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ 42	
8.7	ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΚΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ	43
8.8	ΤΑ ΔΑΣΗ ΑΠΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΣΚΟΠΙΑ	44
8.9	Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΟ ΔΑΣΙΚΟ ΤΟΜΕΑ	45
9.	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΨΙΛΩΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ	45
10.	Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΑΣΗ.	48
11.	Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΑΣΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙ ΔΑΣΙΚΟΙ ΧΑΡΤΕΣ .	49
11.1	Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΑΣΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ	49
11.2	Η ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΧΑΡΤΩΝ	51
12.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΕΠΙΛΟΓΟΣ	54
13.	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	55

Με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις της παρ. 6 του άρθρου 22 του Ν.1599/1986, δηλώνω ότι: Η εργασία που παραδίδω είναι αποτέλεσμα πρωτότυπης έρευνας και δεν χρησιμοποιεί πνευματική ιδιοκτησία τρίτων χωρίς αναφορές. Αναλαμβάνω όλες τις νομικές και διοικητικές συνέπειες σε περίπτωση που αποδειχθεί ότι η εργασία μου αποτελεί προϊόν λογοκλοπής ή προϊόν τρίτων.

1. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Είναι γεγονός, πως τα δάση παίζουν ένα πολύ σημαντικό ρόλο, διατελώντας πολλές λειτουργίες χρήσιμες που αφορούν πολλές πτυχές της σύγχρονης κοινωνίας μας, καθώς φιλοξενούν το μεγαλύτερο μέρος της βιοποικιλότητας στην Ευρώπη, ρυθμίζουν το κλίμα, προσφέρουν πολλούς και ανανεώσιμους φυσικούς πόρους ενώ ταυτόχρονα συμβάλλουν στην αύξηση των θέσεων εργασίας και στην ευημερία και αναψυχή των πολιτών. Η ΕΕ δε διαθέτει κοινή δασική πολιτική και για το λόγο αυτό, οι πολιτικές που αφορούν τα δάση υλοποιήθηκαν μέσω των δασικών στρατηγικών και σχεδίων δράσης που αποσκοπούσαν στην θωράκιση και προστασία των δασών, στην διατήρηση του πολυλειτουργικού τους ρόλου, καθώς και στην βελτίωση της προσαρμοστικότητάς τους ενόψει της κλιματικής αλλαγής. Το πρώτο κείμενο που εστίασε στη αειφόρο δασική διαχείριση πρόκειται για το ψήφισμα που εξέδωσε το Συμβούλιο της ΕΕ έπειτα από ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που εστίασε στη βιώσιμη διαχείριση των δασών και τον πολυλειτουργικό τους ρόλο, την προστασία των δασών από τους πιθανούς κινδύνους, την ανάπτυξη και διαχείριση των αγροτικών περιοχών, τη βιοποικιλότητα, την πολύ μεγάλη σημασία και το ρόλο των δασών στην κλιματική αλλαγή και τη χρήση του ξύλου ως ανανεώσιμη πηγή ενέργειας. Ακολούθησε το Σχέδιο Δράσης για τα Δάση όπου και τέθηκαν οι βάσεις για τη δημιουργία μιας νέας ενιαίας ευρωπαϊκής δασικής στρατηγικής, ενώ ταυτόχρονα χρησίμευσε ως μέσο συντονισμού μεταξύ των κοινοτικών ενεργειών και των δασικών πολιτικών των κρατών μελών. Κύριος στόχος του υπήρξε η διατήρηση αλλά και η ενίσχυση της αειφόρου διαχείρισης των δασών. Το 2010, η Επιτροπή εξέδωσε την Πράσινη Βίβλο με σκοπό την περαιτέρω προστασία των ευρωπαϊκών δασών έναντι των συνεχώς αυξανόμενων προκλήσεων, που αποτελούν απόρροια της κλιματικής αλλαγής και μαστίζουν την ακεραιότητά τους αλλά και την αύξηση της πληροφόρησης σχετικά με τους δασικούς πόρους και τον τρόπο διαχείρισής τους. Το 2013 κρίθηκε αναγκαία η δημιουργία ενός νέου πλαισίου πολιτικής και μιας νέας προσέγγισης από την Ένωση προκειμένου να διατηρηθούν οι ισορροπίες, για αυτό και ανακοινώθηκε από την Επιτροπή μια νέα και ανανεωμένη Δασική Στρατηγική, η οποία και συνέβαλε στην επίτευξη πολλών κοινωνικών στόχων. Τη Στρατηγική αυτή, ακολούθησε δύο χρόνια αργότερα το πολυετές Σχέδιο για τα Δάση και τη Δασοκομία, το οποίο δομήθηκε σύμφωνα με τους οκτώ τομείς προτεραιότητας της νέας Δασικής Στρατηγικής της ΕΕ, παρέχοντας δράσεις, ημερομηνίες και στόχους για κάθε περιοχή. Ακόμα, κατανοώντας τους κινδύνους και τις προκλήσεις που

αντιμετωπίζουν τα ευρωπαϊκά δάση, η Επιτροπή προέβη το Δεκέμβριο του 2018 στην ανακοίνωση που αφορά την εντατικοποίηση της δράσης της ΕΕ για την προστασία και την αποκατάσταση των δασών του πλανήτη, όπου και γίνεται μνεία για το πρόβλημα της αποψίλωσης και υποβάθμισης των δασών. Ο στόχος που τέθηκε ήταν η εντατικοποίηση της δράσης της ΕΕ για την προστασία των δασών ανά τον κόσμο, ειδικότερα των πρωτογενών δασών, αλλά και η αποκατάσταση των δασών με βιώσιμο και υπεύθυνο τρόπο. Τέλος, γίνεται αναφορά στην ελληνική δασική στρατηγική που υιοθετήθηκε πρόσφατα από την Κυβέρνηση και θέτει στόχους που συμβαδίζουν με εκείνους της ευρωπαϊκής δασικής στρατηγικής στην αντιμετώπιση των απειλών και την αειφόρο διαχείριση των δασών.

2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τι είναι δάσος; Στη φαινομενικά απλή αυτή ερώτηση δεν υπάρχει κοινή απάντηση σε όλα τα κράτη μέλη. Ωστόσο, σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει η Eurostat¹, ως δάσος νοείται μια χερσαία έκταση με συγκόμωση (ή ισοδύναμη πυκνότητα κορμών) άνω του 10% και επιφάνεια μεγαλύτερη από 0,5 εκτάριο. Τα δένδρα θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να φτάσουν σε ύψος τουλάχιστον 5 μέτρων κατά την ωριμότητα επιτόπου. Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτει περίπου 182 εκατομμύρια εκτάρια δασών που καλύπτουν το 43% της έκτασής της και αυτές οι δασικές περιοχές είναι ένας από τους σημαντικότερους ανανεώσιμους πόρους στην Ευρώπη. Τα δάση της ΕΕ διαφέρουν μεταξύ τους ως προς τους τύπους, τα χαρακτηριστικά καθώς και τις ιδιοκτησιακές τους δομές. Παρέχουν πολλαπλά οφέλη για την κοινωνία και την οικονομία, ενώ αποτελούν σημαντική πηγή βιοποικιλότητας. Επιπλέον, αποτελούν βασικό πόρο για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Συνολικά, τα δάση της Ένωσης, καλύπτουν το 43% της χερσαίας της έκτασης, ενώ τα έξι κράτη μέλη με τις μεγαλύτερες δασικές περιοχές (Σουηδία, Φινλανδία, Ισπανία, Γαλλία, Γερμανία και Πολωνία) αντιπροσωπεύουν τα δύο τρίτα των συνολικών δασικών εκτάσεων. Επιπλέον, η δασική κάλυψη διαφέρει σημαντικά σε εθνικό επίπεδο: ενώ η Φινλανδία, η Σουηδία και η Σλοβενία καλύπτονται σε ποσοστό μεγαλύτερο του 60% από δάση, το ποσοστό αυτό είναι μόλις 11% στις Κάτω Χώρες και στο Ηνωμένο Βασίλειο.

¹<https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/about/who-we-are>

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να καταδείξει την κατάσταση στην οποία βρίσκονται σήμερα τα ευρωπαϊκά δάση, τους κινδύνους και τις προκλήσεις που αυτά αντιμετωπίζουν και το πλαίσιο της πολιτικής που έχει χαραχθεί στην ΕΕ και τα αφορά αποκλειστικά, δεδομένου ότι στις ιδρυτικές Συνθήκες δε γίνεται αναφορά στα δάση και επομένως η Ένωση δε διαθέτει κοινή δασική πολιτική. Διαθέτει όμως μια εκσυγχρονισμένη δασική στρατηγική που δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη σημασία της αειφόρου διαχείρισης των δασών καθώς και στον πολυλειτουργικό ρόλο που αυτά παίζουν στη σύγχρονη ευρωπαϊκή κοινωνία. Ακόμα, θα αναλυθεί εκτός των άλλων, το πώς επηρεάζει η κλιματική αλλαγή τα ευρωπαϊκά δάση και πόσο σημαντική είναι η στόχευση των πολιτικών στην προσαρμοστικότητα των δασών στις μεταβολές του κλίματος. Τέλος, θα γίνει αναφορά στις ελληνικές πρακτικές όσον αφορά τα δάση, τόσο στο παρελθόν, όσο και στο σήμερα, όπου οι πρόσφατες εξελίξεις σε αυτόν τον τομέα είναι ραγδαίες και ιδιαίτερα σημαντικές για τη χάραξη της ελληνικής δασικής στρατηγικής

3. ΤΑ ΔΑΣΗ ΤΗΣ ΕΕ ΚΑΙ Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΟΥΣ

Μία από τις κύριες αλλαγές στη χρήση γης στην Ευρώπη τα τελευταία 200 χρόνια αφορούσε την επέκταση της δασικής έκτασης, κυρίως λόγω των προγραμμάτων μεγάλης κλίμακας αναδάσωσης σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Ταυτόχρονα, η αγροτική ανάπτυξη επιταχύνθηκε και οι αλλαγές στην τεχνολογία επέτρεψαν την εντατικοποίηση των γεωργικών συστημάτων σε μικρότερες περιοχές.² Πενήντα περίπου χρόνια μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η δασική έκταση στη Δυτική Ευρώπη αυξήθηκε κατά σχεδόν 30%. Η ανάπτυξη ήταν σημαντικά χαμηλότερη τόσο στην Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη καθώς και στη Νότια Ευρώπη, όπου και άγγιζε περίπου 20% και 16% αντίστοιχα³, ενώ στη Βόρεια Ευρώπη, το δάσος ήταν ήδη η κυρίαρχη εδαφική κάλυψη. Η αύξηση της δασικής κάλυψης συνεχίζεται μέχρι σήμερα, αν και σταθεροποιήθηκε μετά τις αρχές της δεκαετίας του 1990, με εξαίρεση

² Mather, A. S., 2001, 'The transition from deforestation to reforestation in Europe', in: Angelsen, A. and Kaimowitz, D. (eds), *Agricultural technologies and tropical deforestation*, CAB International, Wallingford, United Kingdom.

³ Gold S., 2003, *The development of European forest resources 1950 to 2000 - A study implemented in the framework of the European Forest Sector Outlook Study (EFSOS)*, UNECE Timber and Forest discussion papers, Geneva.

τη Δυτική Ευρώπη.⁴ Υπολογίζεται, ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε περίπου 182 εκατομμύρια εκτάρια δασών και άλλων δασικών εκτάσεων το 2015, αριθμός που αντιστοιχεί στο 43% της έκτασης της, ενώ η δασώδης έκταση καλύπτει ένα ελαφρώς μεγαλύτερο ποσοστό γης από την έκταση που χρησιμοποιείται για τη γεωργία (περίπου 41%). Σε επτά κράτη μέλη της ΕΕ, περισσότερο από το ήμισυ της έκτασής τους ήταν δασικές το 2015. Πιο συγκεκριμένα, πάνω από τα τρία τέταρτα της έκτασης ήταν δασώδη στη Φινλανδία και τη Σουηδία, ενώ στη Σλοβενία το ποσοστό άγγιξε το 63%. Τα υπόλοιπα τέσσερα κράτη μέλη, το καθένα με ποσοστό ανάμεσα στο 54-56% δασώδης έκτασης, ήταν η Εσθονία, η Λετονία, η Ισπανία και η Πορτογαλία.⁵

Η Σουηδία παρουσίασε τη μεγαλύτερη δασική έκταση το 2015 (30,5 εκατομμύρια εκτάρια), ακολουθούμενη από την Ισπανία (27,6 εκ. εκτάρια) και τη Φινλανδία (23 εκ. εκτάρια). Είναι χαρακτηριστικό πως από τη συνολική δασική έκταση της ΕΕ το 2015, η Σουηδία και η Φινλανδία αντιπροσώπευαν το 29,4% αυτής⁶.

Τα τελευταία χρόνια, οι πολλαπλές λειτουργίες των δασών έχουν προσελκύσει το ενδιαφέρον, καθώς εκτός από την προμήθεια ξύλου, τα δάση παρέχουν επίσης πολλές λειτουργίες και υπηρεσίες που είναι ζωτικής σημασίας για την κοινωνία και την ανθρώπινη ευημερία. Αυτές περιλαμβάνουν την παροχή γλυκού νερού και καθαρού αέρα, τη ρύθμιση του κλίματος και την ανακύκλωση θρεπτικών ουσιών, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην ανθρώπινη υγεία και αναψυχή.⁷ Τα δάση, ακόμα, φιλοξενούν το μεγαλύτερο μέρος της χερσαίας βιοποικιλότητας της Ευρώπης και συμβάλλουν σημαντικά στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής. Υπολογίζεται, ότι απομακρύνουν ετησίως περίπου 430 εκατομμύρια τόνους διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα και αποθηκεύουν το 13% των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου στην

⁴ Forest Europe, 2015, State of Europe's forests 2015. Status and trends in sustainable forest management in Europe, Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe, Forest Europe Liaison Unit Madrid.

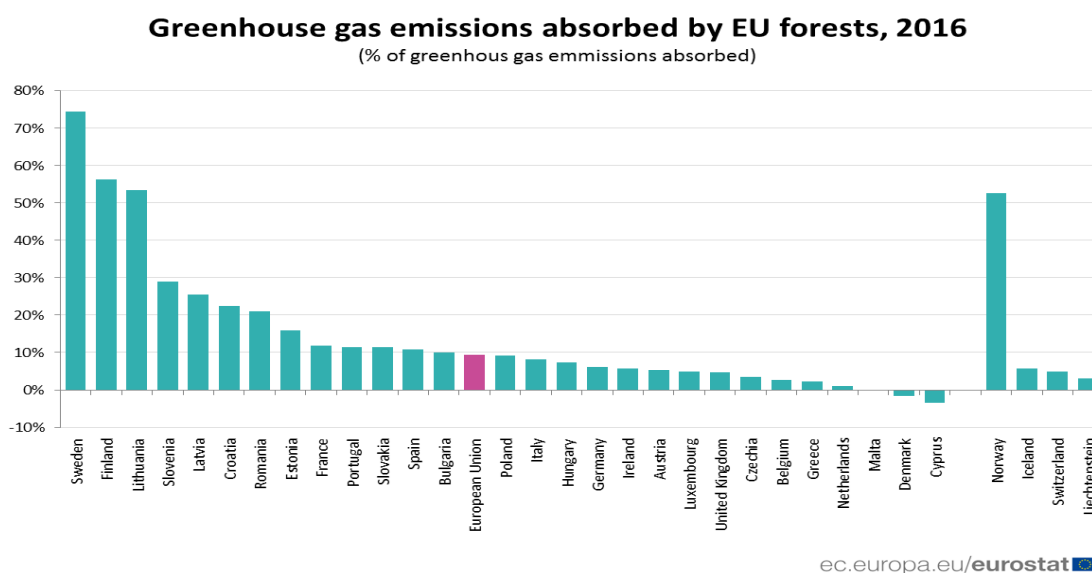
⁵ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20190321-1>

⁶ Το ίδιο με επάνω

⁷ Thompson, I., et al., 2014, Forest resilience, biodiversity, and climate change: a synthesis of the biodiversity, resilience, stability relationship in forest ecosystems, Technical Series No 33, Secretariat of the Convention on Biological Diversity, Montreal, Canada.

Ευρώπη.⁸ Γίνεται, λοιπόν, εύκολα αντιληπτό πως χωρίς τα δάση ή σε περίπτωση ανεπαρκούς διαχείρισης τους, αυτές οι λειτουργίες δε θα μπορούσαν να υλοποιηθούν

Ωστόσο, παρά την αιφόρο χρήση τους, τα δάση της Ευρώπης υπόκεινται σε πιέσεις και αλλαγές που ενδέχεται να απειλήσουν την πολυλειτουργικότητά τους, προκαλώντας ανησυχία για τη μακροπρόθεσμη σταθερότητα και υγεία τους σε ολόκληρη την Ευρώπη.⁹ Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως π.χ οι καταιγίδες, τα παράσιτα, η ρύπανση και η παραβίαση της ανθρώπινης ανάπτυξης (υποδομές και τουρισμός), καθώς και οι φυσικές διαταραχές, αποτελούν μεγάλες απειλές για τα ευρωπαϊκά δάση. Ακόμα, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, ενώ υπολογίζεται ότι απορρόφησαν 417 εκατομμύρια τόνους ισοδύναμου CO₂ το 2016, που αντιστοιχούν περίπου στο 9% των συνολικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (4.441 εκατομμύρια τόνοι), σε σύγκριση με λιγότερο από 7% (375 εκατομμύρια τόνους) το 1990. Αναφορικά, δε, με τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κάθε κράτους μέλους, το 2016 οι δασικές εκτάσεις απορρόφησαν πάνω από 70% ισοδύναμου CO₂ στη Σουηδία (74%) και πάνω από 50% στη Φινλανδία (56%) και τη Λιθουανία (53%), όπως χαρακτηριστικά αποδίδεται και στον κάτωθι πίνακα.¹⁰

Πηγή: Eurostat

⁸ Nabuurs, G.-J., et al., 2015, A new role for forests and the forest sector in the EU post-2020 climate targets, From Science to Policy No 2, European Forest Institute.

⁹ EEA, 2015, State of nature in the EU, EEA Technical Report No 2/2015, European Environment Agency.

¹⁰ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20190321-1>

4. Η ΠΡΩΤΗ ΔΑΣΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ

Οι πρώτες σημαντικές προσπάθειες με σκοπό την καθιέρωση μιας συντονισμένης ευρωπαϊκής δασικής πολιτικής έγιναν στα μέσα της δεκαετίας του '90 με αφορμή μια νομοθετική πρωτοβουλία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για δασική στρατηγική της ΕΕ (έκθεση Thomas, 1995), η οποία τροποποιήθηκε και εγκρίθηκε από την ολομέλεια του Κοινοβουλίου τον Ιανουάριο του 1997 στο Στρασβούργο.¹¹

Εν έτει 1998, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε για πρώτη φορά μια ανακοίνωση σχετική με τη δασική στρατηγική της ΕΕ. Το Δεκέμβριο του ίδιου έτους, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενέκρινε ψήφισμα σχετικά με τη δασική στρατηγική που θα έπρεπε να ακολουθηθεί. Αυτό το έγγραφο θεωρείται ο βασικός πολιτικός χάρτης για τη συμμετοχή της Κοινότητας σε δασικά ζητήματα και είναι στην ουσία το έναυσμα για τη χάραξη της δασικής πολιτικής της Ένωσης.

Στο έγγραφο αυτό, τονίζεται η μεγάλη σημασία του πολυλειτουργικού ρόλου των δασών και συγκεκριμένα το πώς αυτά επηρεάζουν ορισμένους τομείς της κοινωνίας, οικονομικούς-πολιτιστικούς-περιβαλλοντικούς, αλλά και πόσο σημαντική είναι η σωστή διαχείριση των δασών μέσα από συγκεκριμένες πολιτικές.¹² Επιπρόσθετα, γίνεται κατανοητή η σημασία ύπαρξης μιας δασικής στρατηγικής καθώς και τα σημεία στα οποία αυτή πρόκειται να εστιάσει: τη βιώσιμη διαχείριση των δασών και τον πολυλειτουργικό τους ρόλο, την προστασία των δασών από τους πιθανούς κινδύνους, την ανάπτυξη και διαχείριση των αγροτικών περιοχών, τη βιοποικιλότητα, την πολύ μεγάλη σημασία και το ρόλο των δασών στην κλιματική αλλαγή, τη χρήση του ξύλου ως ανανεώσιμη πηγή ενέργειας. Τονίζεται ακόμα στο κείμενο η σημασία της αρχής της επικουρικότητας καθώς στη Συνθήκη για τη λειτουργία της ΕΕ δεν υπάρχει πρόβλεψη για κοινή δασική πολιτική. Συνεπώς η ευθύνη για τη χάραξη δασικής πολιτικής βρίσκεται στα κράτη μέλη και είναι εκείνα που θα πρέπει να παίρνουν τις αποφάσεις, πλην όμως η ΕΕ μπορεί να συμβάλει στην εφαρμογή της μέσω κοινών πολιτικών, βασιζόμενων στην αρχή της επικουρικότητας και στη συνυπευθυνότητα. Η «Αειφόρος διαχείριση των δασών» που προαναφέρθηκε

¹¹ COM (1998) 649 τελικό. Ανακοίνωση της επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, της 3ης Νοεμβρίου 1998, για τη δασική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης

¹² Ψήφισμα του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 1998 για μία Δασική Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 1999/C 56/01, σελ 1, παρ 4

σημαίνει τη χρήση των δασών και των δασικών εκτάσεων κατά τρόπο και με ρυθμούς που επιτρέπουν να διατηρείται η βιοποικιλότητά τους, η παραγωγικότητά τους, η ικανότητα αναγέννησής τους, η ζωτικότητα τους, καθώς και η ικανότητά τους να επιτελούν τόσο στο παρόν, όσο και στο μέλλον, τις σχετικές οικολογικές, οικονομικές και κοινωνικές λειτουργίες, σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, χωρίς να προκαλείται βλάβη σε άλλα οικοσυστήματα¹³. Επομένως, η δασική αυτή διαχείριση στηρίζεται στον συντονισμό μεταξύ των πολιτικών των κρατών μελών και των κοινοτικών πολιτικών και πρωτοβουλιών.

Παράλληλα, τονίζεται ως βασική επιδίωξη η ανάγκη για βελτίωση σε όλους τους τομείς της δασικής πολιτικής, με πολύ σημαντικό ρόλο να παίζει ο συντονισμός, η επικοινωνία και η συνεργασία εντός της Επιτροπής, η επικοινωνία μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών, καθώς και μεταξύ των ίδιων των κρατών μελών. Καλεί, ακόμα, την Επιτροπή να επανεξετάσει τα μέτρα των Κανονισμών του Συμβουλίου για την προστασία των δασών στην Κοινότητα από την ατμοσφαιρική ρύπανση και του κοινοτικού συστήματος προστασίας των δασών από τις πυρκαγιές καθώς και όλα τα πιθανά μέτρα πρόληψης προκειμένου αυτές να αποφευχθούν, στοχεύοντας στην αξιολόγηση και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους στο πλαίσιο της ανάπτυξης ενός ευρωπαϊκού συστήματος παρακολούθησης και πληροφόρησης της υγείας των δασών.¹⁴

Ύψιστης σημασίας πρέπει να θεωρηθεί και η αναφορά του κειμένου στην κοινοτική συμβολή για την δημιουργία προστατευόμενων περιοχών μέσω του δικτύου Natura 2000, οι οποίες συνίστανται σε «Ζώνες Ειδικής Προστασίας» και «Ειδικές Ζώνες Διαχείρισης», και λαμβάνουν υπόψη οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές απαιτήσεις καθώς και ορισμένα περιφερειακά και τοπικά χαρακτηριστικά και τη συμμετοχή ιδιοκτητών δασών¹⁵. Υπογραμμίζεται, τέλος, ο σημαντικός ρόλος που διαδραματίζει στο πλαίσιο αυτό, η Μόνιμη Δασική Επιτροπή (ΜΔΕ) και καλεί την Επιτροπή να υποβάλει, εντός πέντε ετών, έκθεση προς το Συμβούλιο της ΕΕ σχετικά με την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής.

¹³ Υπουργική Διάσκεψη για την προστασία των δασών στην Ευρώπη. Ελσίνκι, 1993.

¹⁴ Ψήφισμα του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 1998 για μία Δασική Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 1999/C 56/01, σελ 2, παρ 6

¹⁵ Ψήφισμα του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 1998 για μία Δασική Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 1999/C 56/01, σελ 3, παρ 12

Το 2005 η Επιτροπή, ανταποκρινόμενη στο αίτημα του Συμβουλίου, συνέταξε μια ανακοίνωση για την εφαρμογή της Δασικής Στρατηγικής της ΕΕ, η οποία συνοδευόταν από έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, όπου και αναγράφονταν αναλυτικά τα μέτρα και οι πρωτοβουλίες που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο της δασικής στρατηγικής της κατά την περίοδο 1999–2004. Επισημαίνεται ότι κατά την εφαρμογή της στρατηγικής, η υλοποίηση του συντονισμού και των διαβουλεύσεων με τα κράτη μέλη επετεύχθη με τη βοήθεια των επιτροπών διαχείρισης αλλά και των συμβουλευτικών επιτροπών, οι οποίες παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες στην Επιτροπή, ενώ ταυτόχρονα γνωμοδοτούν και προάγουν την ανταλλαγή πληροφοριών. Η ανακοίνωση της Επιτροπής δεν αποκλίνει από τις αρχές και στόχους που καθορίστηκαν στο ψήφισμα του Συμβουλίου. Επισημαίνει όμως ότι η Στρατηγική της ΕΕ για τα δάση άλλαξε τον τρόπο με τον οποίο εξετάζονται σήμερα τα σχετικά με τα δάση ζητήματα παρέχοντας ένα πλαίσιο αναφοράς για τις συναφείς με τα δάση πολιτικές, πρωτοβουλίες και δράσεις.¹⁶

Από το 1998 και μετά μεσολάβησαν αρκετά γεγονότα που επηρέασαν το πλαίσιο πολιτικής που αφορούν άμεσα τη δασοκομία. Σε διεθνές επίπεδο, Η Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΠΔΚΑΑ/WSSD) στο Γιοχάνεσμπουργκ ενσωματώνει τα δάση για πρώτη φορά στην αειφόρο ανάπτυξη. Εκεί θίχτηκαν ζητήματα σχετικά με τη δασοκομία και επιβεβαιώθηκε ο στρατηγικός ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει η βιώσιμη διαχείριση των δασών στην επίτευξη των ευρύτερων στόχων χιλιετίας που συμφωνήθηκαν, δεδομένου ότι τα δάση φιλοξενούν αμέτρητους φυσικούς πόρους, οι οποίοι σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να προστατευθούν, καθώς πάνω σε εκείνους θα βασιστεί η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των μελλοντικών γενεών.¹⁷

Όσον αφορά το ευρωπαϊκό επίπεδο, η δήλωση και τα ψηφίσματα της 4ης Διυπουργικής Συνδιάσκεψης για την προστασία των δασών στην Ευρώπη (Βιέννη, 2003) διαμόρφωσαν κοινές αντιλήψεις και ορισμούς και δρομολόγησαν σειρά συνεκτικών δράσεων για την προστασία και αειφόρο διαχείριση των δασών. Επίσης, η θέσπιση του 6ου Κοινοτικού Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον, το

¹⁶ COM (2005) 84 τελικό, 10 Μαρτίου 2005. Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «Έκθεση για την εφαρμογή της Δασικής Στρατηγικής της ΕΕ»

¹⁷ Βρυξέλλες, 23.12.2003 COM(2003) 829 τελικό ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ Ένα έτος μετά την παγκόσμια διάσκεψη κορυφής για την αειφόρο ανάπτυξη: υλοποίηση των δεσμεύσεών μας

2002, καθώς και η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ το 2003, η οποία ενίσχυσε την πολιτική αγροτικής ανάπτυξης, συνιστούν σημαντικές εξελίξεις με αντίκτυπο στις δασικές πολιτικές των κρατών μελών.¹⁸

Άλλα γεγονότα περιλαμβάνουν τον ενεργό ρόλο και τη συμμετοχή των κρατών μελών στο Φόρουμ των Ηνωμένων Εθνών για τα Δάση (UNFF) το 2000, όπου και ανέλαβαν δεσμεύσεις για την εφαρμογή διατάξεων άλλων διεθνών συμφωνιών, συμβάσεων και πρωτοκόλλων, όπως της Σύμβασης-Πλαίσιο των ΗΕ για την Αλλαγή του Κλίματος¹⁹, της Σύμβασης για Βιολογική Ποικιλότητα²⁰, της Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Αντιμετώπιση της Απερήμωσης²¹, της Σύμβασης για το Εμπόριο Ειδών της Άγριας Πανίδας και Χλωρίδας που Απειλούνται με Εξαφάνιση²².

5. EU FOREST ACTION PLAN (FAP)

Το Σχέδιο Δράσης της ΕΕ για τα Δάση (EU Forest Action Plan-FAP) υιοθετήθηκε το 2006 και αφορούσε την περίοδο μεταξύ 2007 και 2011. Συντάχθηκε έπειτα από συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών, και σε διαβούλευση με τους εκπροσώπους των ενδιαφερομένων μερών (stakeholders). Βασιζόμενο στο ψήφισμα του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 1998 όπου επί της ουσίας τέθηκαν οι βάσεις για τη δημιουργία μιας ενιαίας ευρωπαϊκής δασικής στρατηγικής, το σχέδιο δράσης προσέφερε το πλαίσιο για ενέργειες σχετικές με τα δάση σε επίπεδο Κοινότητας και κρατών μελών και χρησίμευσε ως μέσο συντονισμού μεταξύ των κοινοτικών ενεργειών και των δασικών πολιτικών των κρατών μελών. Κύριος στόχος του υπήρξε η διατήρηση αλλά και η ενίσχυση της αειφόρου διαχείρισης των δασών και του πολυλειτουργικού τους ρόλου, ενώ βασίστηκε στις παρακάτω αρχές: α) τα εθνικά δασικά προγράμματα (ΕΔΔ) πρέπει να θεωρούνται το πλέον κατάλληλο πλαίσιο για την υλοποίηση διεθνών δεσμεύσεων σχετικών με τα δάση, β) τονίζει

¹⁸ COM (2005) 84 τελικό, 10 Μαρτίου 2005. Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «Έκθεση για την εφαρμογή της Δασικής Στρατηγικής της ΕΕ»

¹⁹ UN Framework Convention on Climate Change (Σύμβαση – Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Αλλαγή του Κλίματος).

²⁰ Convention on Biological Diversity (Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλότητα).

²¹ UN Convention to Combat Desertification (Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Αντιμετώπιση της Απερήμωσης).

²² The Convention on Trade in Endangered Species (Σύμβαση για το Εμπόριο Ειδών της Άγριας Πανίδας και Χλωρίδας που Απειλούνται με Εξαφάνιση).

ιδιαίτερα την αυξανόμενη σημασία γενικότερων και διακλαδικών ζητημάτων στη δασική πολιτική, τα οποία απαιτούν βελτιωμένη συνοχή και συντονισμό, γ) υπογραμμίζει την ανάγκη επαύξησης της ανταγωνιστικότητας του δασικού τομέα της ΕΕ και της ορθής διακυβέρνησης των κοινοτικών δασών, δ) ενώ και εδώ συναντάμε την αναφορά στην σημασία της τήρησης της αρχής της επικουρικότητας, που όπως προαναφέρθηκε η δασική πολιτική αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών, αλλά η ΕΕ μπορεί να συμβάλει και αυτή στην υλοποίηση της αειφόρου διαχείρισης των δασών μέσω κοινών δράσεων²³.

Κατά τη διάρκεια της σύνταξης του σχεδίου δράσης, τα κράτη μέλη ανέπτυξαν μια κοινή θεώρηση της δασοκομίας και συμφώνησαν για τη σημασία της συμβολής των δασών στις σύγχρονες κοινωνίες: “Δάση για την κοινωνία: μακροπρόθεσμη πολυλειτουργική δασοκομία, που ικανοποιεί τις παρούσες και τις μελλοντικές κοινωνικές ανάγκες και στηρίζει τις συναφείς με το δάσος βιοποριστικές δραστηριότητες”.²⁴ Στο σχέδιο δράσης δόθηκε μεγάλη έμφαση στα κοινωνικά-οικονομικά-περιβαλλοντικά-πολιτιστικά οφέλη που μπορούν να προκύψουν από μια σωστή και βιώσιμη δασική πολιτική καθώς όπως αναφέρεται, τα δάση παρέχουν ανανεώσιμες και φιλικές προς το περιβάλλον πρώτες ύλες και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη, την απασχόληση και την ευημερία της Ευρώπης και ιδίως των αγροτικών περιοχών. Ακόμα, κατέστη σαφές πως τα δάση είναι απαραίτητα καθώς βελτιώνουν και την ποιότητα του περιβάλλοντος, ενώ ταυτόχρονα λειτουργούν και ως ένα περιβάλλον αναψυχής. Επομένως, η προστασία και η διατήρηση τους σε ένα πρέπον επίπεδο συμβάλει ταυτόχρονα και στην διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι τέσσερις, λοιπόν, βασικοί στόχοι του σχεδίου δράσεις αφορούν: τη βελτίωση της μακροπρόθεσμης ανταγωνιστικότητας, τη βελτίωση και προστασία του περιβάλλοντος, τη συμβολή των δασών στην ποιότητα ζωής αλλά και την προώθηση του συντονισμού και της επικοινωνίας.

²³ Com(2006) 302 τελικό. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, της 15ης Ιουνίου 2006, σχετικά με κοινοτικό σχέδιο δράσης για τα δάση, σελ. 2-3

²⁴ Com(2006) 302 τελικό. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, της 15ης Ιουνίου 2006, σχετικά με κοινοτικό σχέδιο δράσης για τα δάση, σελ. 3

5.1 ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Όσον αφορά τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, αυτή έγκειται κυρίως στη διεύρυνση της αιφορικής χρήσης των δασικών προϊόντων και υπηρεσιών, μιας και υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες για περαιτέρω ανάπτυξη δασικών προϊόντων στις όλο και περισσότερες ανάγκες της κοινωνίας. Παρόλα αυτά, είναι αναγκαίο να επενδυθούν ορισμένα κεφάλαια στην έρευνα, την τεχνολογία και το ανθρώπινο δυναμικό προκειμένου να αξιοποιηθούν όλοι αυτοί οι πολύ χρήσιμοι πόροι με τρόπο βιώσιμο προς τα δάση και το περιβάλλον. Η πρώτη βασική ενέργεια αυτού του στόχου περιλαμβάνει την εξέταση των επιπτώσεων της παγκοσμιοποίησης στην οικονομική βιωσιμότητα και ανταγωνιστικότητα της κοινοτικής δασοκομίας, με στόχο τον προσδιορισμό των επιπτώσεων της παγκοσμιοποίησης στην ανταγωνιστικότητα της δασοκομίας καθώς και τη δράση που πρέπει να παρθεί προκειμένου να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα και η οικονομική βιωσιμότητα της δασοκομίας.

Η επόμενη ενέργεια αφορά την ενθάρρυνση της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του δασικού τομέα²⁵. Είναι γεγονός ότι η έρευνα και η τεχνολογική ανάπτυξη παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην αιφόρο ανάπτυξη του δασικού τομέα και για το λόγο αυτό η Επιτροπή στήριξε την έρευνα και ανάπτυξη στον τομέα της δασοκομίας στο έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (2007-2013)²⁶, ενώ ακόμα, το 2007 διοργάνωσε ένα εργαστήριο με στόχο τη συζήτηση θεμάτων που αφορούν την ενίσχυση της επιστήμης και πως αυτή μπορεί να συμπεριληφθεί σε πολιτικές πρακτικές όσον αφορά τα δάση.

Η τρίτη ενέργεια αφορά την ανταλλαγή και αξιολόγηση εμπειριών για την αποτίμηση και εμπορία δασικών προϊόντων και υπηρεσιών εκτός ξυλείας και της προώθησης της χρήσης δασικής βιομάζας για την παραγωγή ενέργειας. Η χρήση του ξύλου ως πηγή ενέργειας δύναται να αμβλύνει σύμφωνα με το σχέδιο δράσης την αλλαγή του κλίματος και να λειτουργήσει ως υποκατάστατο για τα ορυκτά καύσιμα ενώ ταυτόχρονα ενδέχεται να βελτιώσει την ενεργειακή αυτάρκεια. Οι προσπάθειες αυτές

²⁵ Com(2006) 302 τελικό. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, της 15ης Ιουνίου 2006, σχετικά με κοινοτικό σχέδιο δράσης για τα δάση, σελ. 4

²⁶ Πρόταση για απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το έβδομο πρόγραμμα πλαίσιο δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (2007-2013) {SEC(2005) 430} {SEC(2005) 431} /* COM/2005/0119 τελικό - COD 2005/0043

προς υλοποίηση των παραπάνω ανατέθηκαν στην Μόνιμη Δασική Επιτροπή ενώ η Επιτροπή θα διευκολύνει με τη σειρά της τη διερεύνηση και τη διάδοση εμπειριών σχετικά με την αξιοποίηση ξυλείας χαμηλής αξίας, ξύλου μικρού μεγέθους και υπολειμμάτων ξύλου για την παραγωγή ενέργειας. Από την άλλη μεριά τα κράτη μέλη είναι εκείνα που θα πρέπει να αξιολογήσουν τη διαθεσιμότητα ξύλου και υπολειμμάτων ξύλου καθώς και τη σκοπιμότητα χρήσης τους για την παραγωγή ενέργειας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, με σκοπό να εξετάσουν περαιτέρω δράσεις για τη στήριξη της χρήσης ξύλου για την παραγωγή ενέργειας.²⁷

Ακόμα μια πολύ σημαντική ενέργεια του σχεδίου δράσης, αποτελεί η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ ιδιοκτητών δασών και η διεύρυνση της εκπαίδευσης και κατάρτισης στη δασοκομία. Λόγω του ότι πολλά πλέον δάση ανήκουν σε ιδιώτες και όχι στο κράτος, είναι απαραίτητο οι πρώτοι να έχουν εκπαιδευτεί από τα κράτη μέλη μέσω ορισμένων συμβουλευτικών υπηρεσιών προκειμένου η διαχείριση των δασών να γίνεται με τρόπο σωστό και βιώσιμο. Με σκοπό την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής βιωσιμότητας της δασοκομίας, και στο πλαίσιο των προτεραιοτήτων τους, τα κράτη μέλη μπορούν επίσης: να ενθαρρύνουν τη συνεργασία μεταξύ ιδιοκτητών δασών, της βιομηχανίας και τρίτων στην ανάπτυξη νέων προϊόντων, διεργασιών, τεχνολογιών και αποδοτικών αγορών, να ενθαρρύνουν επενδύσεις για την επαύξηση της οικονομικής αξίας των δασών καθώς και να στηρίζουν την ίδρυση και ανάπτυξη ενώσεων ιδιοκτητών δασών.

5.2 ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Όσον αφορά τη βελτίωση και την προστασία του περιβάλλοντος, ως κύριος στόχος του σχεδίου δράσης αποτέλεσε η διατήρηση και διεύρυνση της βιοποικιλότητας, η παγίδευση του άνθρακα καθώς και η ακεραιότητα και υγεία των δασικών οικοσυστημάτων. Βασική ενέργεια αποτελεί η διευκόλυνση της συμμόρφωσης της ΕΕ προς τις υποχρεώσεις για την άμβλυνση των κλιματικών αλλαγών στο πλαίσιο της UNFCCC²⁸ και του οικείου πρωτοκόλλου του Κιότο²⁹ και ενθάρρυνση της

²⁷ Com(2006) 302 τελικό. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, της 15ης Ιουνίου 2006, σχετικά με κοινοτικό σχέδιο δράσης για τα δάση, σελ.5

²⁸ Σύμβαση πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την αλλαγή του κλίματος

²⁹ Το πρωτόκολλο του Κιότο που διαδέχεται τη σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές μεταβολές είναι μία από τις σημαντικότερες διεθνείς νομοθετικές πράξεις καταπολέμησης των κλιματικών μεταβολών. Περιλαμβάνει τις δεσμεύσεις που έχουν αναλάβει οι

προσαρμογής στις επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος. Τα δάση έχουν τη δυνατότητα να συγκρατούν μεγάλες ποσότητες άνθρακα ενώ ταυτόχρονα μπορούν και παράγουν πρώτες ύλες ανανεώσιμες και φιλικές προς το περιβάλλον. Πάραυτα, ένα ποσοστό της τάξεως του 25% των συνολικών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου ενδέχεται να αποδοθεί σε μεταβολές στη χρήση της γης, μεταξύ των οποίων η σημαντικότερη είναι η αποψίλωση των τροπικών δασών.³⁰ Κρίνεται αρκετά κρίσιμη η από κοινού εξέταση και ανταπόκριση της Επιτροπής και της Μικτής Δασικής Επιτροπής των υποχρεώσεων που προκύπτουν από τα άρθρα 3.3 και 3.4 του Πρωτοκόλλου του Κιότο και αφορούν στην δάσωση, την αναδάσωση, την αποψίλωση και τη διαχείριση των δασών. Από την μεριά των κρατών μελών τώρα, εκείνα καλούνται να εργαστούν για την αξιολόγηση των επιπτώσεων της αλλαγής του κλίματος, την αύξηση της ευαισθητοποίησης και την ανταλλαγή εμπειριών, καθώς και για την προώθηση δραστηριοτήτων για τον μετριασμό των συνεπειών και την προσαρμογή. Ακόμη μια σημαντική ενέργεια αφορούσε τη συμβολή στην επίτευξη των αναθεωρημένων κοινοτικών στόχων για τη βιοποικιλότητα για την περίοδο από το 2010 και μετέπειτα³¹ καθώς η βιοποικιλότητα της ΕΕ υποβαθμιζόταν συνεχώς και θεωρήθηκε αναγκαία σε επίπεδο Ένωσης αλλά και κρατών μελών η συντονισμένη δράση για την αποκατάσταση των ενδιαιτημάτων και των φυσικών οικοσυστημάτων.³² Η Επιτροπή πρότεινε στη Μόνιμη Δασική Επιτροπή:

- να ανταλλάξει εμπειρίες σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος Natura 2000 στις δασικές περιοχές
- να εξετάσει την παρακολούθηση της δασικής βιοποικιλότητας ως πιλοτικό έργο στο πλαίσιο της τρέχουσας εργασίας σχετικά με τους δείκτες βιοποικιλότητας της ΕΕ³³
- να εξετάσει την παρακολούθηση της κατάτμησης των δασών και των επιπτώσεων της επέκτασης των δασών στη βιοποικιλότητα

εκβιομηχανισμένες χώρες για τον περιορισμό των οικείων εκπομπών ορισμένων αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, υπεύθυνων για τη θέρμανση του πλανήτη. Οι συνολικές εκπομπές των ανεπτυγμένων χωρών πρέπει να μειωθούν τουλάχιστον κατά 5 % την περίοδο 2008-2012 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990.

³⁰ COM(2005) 35 τελικό.

³¹ COM(2006) 216 τελικό « Ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας έως το 2010 και μετέπειτα »

³² Com(2006) 302 τελικό. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, της 15ης Ιουνίου 2006, σχετικά με κοινοτικό σχέδιο δράσης για τα δάση, σελ.7

³³ "SEBI 2010" ("Εκλογίκευση των ευρωπαϊκών δεικτών βιοποικιλότητας 2010", διαδικασία σε συνεργασία με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος και το πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον.

- να αξιολογήσει τις υπάρχουσες πληροφορίες και επιστημονικές μελέτες σχετικά με την αναγκαία χωρική κάλυψη και τους τρόπους προστασίας των αρχέγονων δασών
- να παρακολουθήσει την εφαρμογή της CBD³⁴ και των λοιπών αποφάσεων που αφορούν τη δασική βιοποικιλότητα.³⁵

Η δημιουργία ευρωπαϊκού συστήματος παρακολούθησης των δασών αποτέλεσε ακόμη μια σημαντική ενέργεια καθώς για την περίοδο 2007–2013, η στήριξη για την περιβαλλοντική παρακολούθηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο έγινε από το νέο μέσο LIFE+, το οποίο πρόκειται για ένα πρόγραμμα χρηματοδότησης για το περιβάλλον και το κλίμα³⁶. Το LIFE+ έδωσε τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να αναπτύξουν εθνικές κατευθυντήριες γραμμές για τη δάσωση και να προάγουν τη δάσωση για περιβαλλοντικούς και προστατευτικούς σκοπούς, να προωθήσουν γεωργοδασοκομικά συστήματα και δασικά μέτρα στο πλαίσιο του Natura 2000, να υποστηρίξουν προγράμματα για τους ιδιοκτήτες δασών, με στόχο να αναλάβουν εθελοντικές περιβαλλοντικές δεσμεύσεις, να προωθήσουν επενδύσεις που επαυξάνουν την οικολογική αξία των δασών και να παράσχουν στήριξη για μέτρα πρόληψης των δασικών πυρκαγιών. Επιπρόσθετα τους δόθηκε η δυνατότητα να στηρίζουν την αποκατάσταση των δασών που έχουν πληγεί από θεομηνίες και πυρκαγιές, να στηρίζουν μελέτες σχετικά με τα αίτια των δασικών πυρκαγιών, εκστρατείες ευαισθητοποίησης, έργα κατάρτισης και επίδειξης και να επανεξετάσουν και να επικαιροποιήσουν ευρύτερες στρατηγικές προστασίας από βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένης της εκπόνησης μελετών για την εκτίμηση κινδύνου σε σχέση με επιβλαβείς οργανισμούς και επεκτατικά είδη.³⁷

³⁴ Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τη βιοποικιλότητα

³⁵ Com(2006) 302 τελικό. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, της 15ης Ιουνίου 2006, σχετικά με κοινοτικό σχέδιο δράσης για τα δάση, σελ.8

³⁶ <https://ec.europa.eu/environment/archives/life/about/index.htm>

Το πρόγραμμα LIFE είναι το χρηματοδοτικό μέσο της ΕΕ για τη δράση για το περιβάλλον και το κλίμα. Ο γενικός στόχος του LIFE είναι να συμβάλει στην εφαρμογή, την ενημέρωση και την ανάπτυξη της περιβαλλοντικής και κλιματικής πολιτικής και νομοθεσίας της ΕΕ με συγχρηματοδότηση έργων με ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία. Το LIFE ξεκίνησε το 1992 και μέχρι σήμερα υπήρξαν τέσσερις πλήρεις φάσεις του προγράμματος (LIFE I: 1992-1995, LIFE II: 1996-1999, LIFE III: 2000-2006 και LIFE +: 2007-2013). Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, το LIFE συγχρηματοδότησε περίπου 3954 έργα σε ολόκληρη την ΕΕ, συνεισφέροντας περίπου 3,1 δισεκατομμύρια ευρώ στην προστασία του περιβάλλοντος.

³⁷ Com(2006) 302 τελικό. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, της 15ης Ιουνίου 2006, σχετικά με κοινοτικό σχέδιο δράσης για τα δάση, σελ.9

Αναφορικά με την βελτίωση της προστασίας των δασών στην ΕΕ ,το σχέδιο δράσης στέκεται στις επιπτώσεις που έχουν στα δάση οι πυρκαγιές και η ατμοσφαιρική ρύπανση και τονίζει την τεράστια σημασία της ενημέρωσης σχετικά με την κατάσταση των δασών. Για τους λόγους αυτούς η Επιτροπή εργάστηκε για την περαιτέρω ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Συστήματος Πληροφόρησης για τις δασικές πυρκαγιές εκπονώντας μελέτη, η οποία ανέλυε τους βασικούς παράγοντες που επηρεάζουν την εξέλιξη της κατάστασης των δασών στην Ευρώπη (συμπεριλαμβανομένων των δασικών πυρκαγιών), την αποδοτικότητα των τρεχόντων κοινοτικών μέσων και μέτρων για την προστασία των δασών, ενώ ενθάρρυνε τα κράτη μέλη να σχηματίσουν ομάδες για τη μελέτη ιδιαίτερων περιφερειακών προβλημάτων σχετικών με την κατάσταση των δασών.

5.3 ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ ΣΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

Αναφορικά με το στόχο της συμβολής στην ποιότητα ζωής μέσω της διαφύλαξης και της βελτίωσης των κοινωνικών και πολιτιστικών διαστάσεων των δασών, είναι γνωστόν τοις πάσι πως τα δάση προσφέρουν πολλά οφέλη στους πολίτες βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής τους και τα κράτη μέλη οφείλουν να τα διατηρούν και να τα διαφυλάσσουν ενθαρρύνοντας και παρέχοντας ταυτόχρονα κίνητρα για επενδύσεις. Σε αυτό δύναται να συμβάλει και Ευρωπαϊκό γεωργικό ταμείο αγροτικής ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), χρηματοδοτώντας προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης σε όλα τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες της Ένωσης. Τέτοιου είδους προγράμματα εκπονούνται σε συνεργασία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τα κράτη μέλη και λαμβάνουν υπόψη τις στρατηγικές κατευθύνσεις της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης που έχει εγκρίνει το Συμβούλιο καθώς και τις προτεραιότητες που ορίζονται στα εθνικά σχέδια στρατηγικής.³⁸ Άλλες ενέργειες για την επίτευξη αυτού του στόχου αφορούσαν την ενθάρρυνση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και πληροφόρησης, την διατήρηση και επαύξηση των προστατευτικών λειτουργιών των δασών καθώς και τη διεύρυνση του δυναμικού των αστικών και περιαστικών δασών. Αναφορικά με την πρώτη ενέργεια, αυτή έγκειται στην σημασία αναγνώρισης και κατανόησης από την κοινωνία των πολλαπλών οφελών της αειφόρου διαχείρισης των δασών, γεγονός που

³⁸ Ευρωπαϊκό γεωργικό ταμείο αγροτικής ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)
https://ec.europa.eu/regional_policy/el/policy/what/glossary/e/european-agricultural-fund-for-rural-development

επρόκειτο να διευκολυνθεί μέσω εκστρατειών περιβαλλοντικής εκπαίδευσης από την Επιτροπή προς τα κράτη μέλη με σκοπό την ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων. Σχετικά με τη δεύτερη κατά σειρά ενέργεια και λόγω των συνεχώς αυξανόμενων απειλών στα ευρωπαϊκά δάση από τα ακραία καιρικά φαινόμενα, τις φυσικές καταστροφές καθώς και προβλήματα διάβρωσης και απερίμωσης, τονίζεται η σημασία της αυξημένης προστασίας των δασών ιδίως στις ορεινές περιοχές και τις περιοχές της Μεσογείου. Τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα, πάντα με τη στήριξη του ΕΓΤΑΑ να διευρύνουν τις επενδύσεις και την αειφόρο διαχείριση των δασών με σκοπό την προστασία από φυσικούς κινδύνους και την ασφάλεια και να συμπεριλάβουν τα ζητήματα αυτά στις δραστηριότητες δασικής εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης. Τέλος, με βάση την τρίτη ενέργεια η Επιτροπή και τα κράτη μέλη: θα επανεξετάσουν και θα ενοποιήσουν τη μεθοδολογία για την αξιολόγηση των επιπτώσεων των αστικών και περιαστικών δασών στη κοινωνία και τον άνθρωπο, με στόχο την καθιέρωση των κατάλληλων μακροπρόθεσμων δεικτών και ενός εύρωστου πλαισίου που θα κατευθύνει στο μέλλον τις επενδύσεις και τη διαχείριση και θα διερευνήσουν δομές για τη συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων και άλλων φορέων εκτός από τους κατά παράδοση εμπλεκόμενους παράγοντες, στο σχεδιασμό, τη δημιουργία, τη διαχείριση και χρησιμοποίηση των αστικών και περιαστικών δασών.³⁹

5.4 ΠΡΩΘΗΣΗ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Αναφορικά με το στόχο της προώθησης του συντονισμού και της επικοινωνίας, όπως έχει προαναφερθεί, η χάραξη της δασικής πολιτικής είναι αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών όμως πολλές πολιτικές πρωτοβουλίες με αντίκτυπο στα δάση αναπτύσσονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Κρίνεται, λοιπόν, ιδιαίτερα κρίσιμος ο συντονισμός μεταξύ διαφόρων τομέων άσκησης πολιτικής στα κράτη μέλη, μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής, αλλά και στο εσωτερικό της Επιτροπής όσον αφορά το δασικό τομέα. Για τους παραπάνω λόγους ενισχύθηκε ο ρόλος της Μόνιμης Δασικής Επιτροπής, καθώς πλέον συμμετέχει ενεργά στις διαδικασίες διαμόρφωσης πολιτικής και υποβάλλει έγγραφα απόψεων και εκθέσεις με δική της πρωτοβουλία. Επίσης, προκειμένου να καταστεί δυνατή η συντονισμένη εφαρμογή του σχεδίου δράσης, η Επιτροπή, από κοινού με τα μέλη της ΜΔΕ, καταρτίζει ετήσιο πρόγραμμα

³⁹ Com(2006) 302 τελικό. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, της 15ης Ιουνίου 2006, σχετικά με κοινοτικό σχέδιο δράσης για τα δάση, σελ.11

εργασίας για την εν λόγω επιτροπή, ενώ ακόμα διοργανώνει κοινές συνεδριάσεις μεταξύ των μελών της ΜΔΕ και της συμβουλευτικής ομάδας δασοκομίας και φελλού⁴⁰, καθώς και με άλλους συμβουλευτικούς φορείς, όπως η συμβουλευτική επιτροπή για την κοινοτική πολιτική στον τομέα της ξυλείας⁴¹. Όσον αφορά την ενθάρρυνση της χρήσης ξύλου και άλλων δασικών προϊόντων από δάση υπό αειφόρο διαχείριση.

6. Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΒΙΒΛΟΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

6.1 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ ΣΤΑ ΔΑΣΗ

Τα δάση παρέχουν πολυάριθμες υπηρεσίες στο οικοσύστημα: συμβάλλουν στην μείωση αερίων θερμοκηπίου, βοηθούν στην προστασία του εδάφους (κατά της διάβρωσης), αποτελούν μέρος του κύκλου του νερού, προστατεύουν τη βιοποικιλότητα λειτουργώντας ως οικοσύστημα πολυάριθμων οργανισμών ενώ ρυθμίζουν το τοπικό κλίμα.⁴² Αναπτύσσονταν επί χιλιετίες ταυτόχρονα με την αλλαγή του κλίματος, ωστόσο ο σημερινός ταχύτατος ρυθμός ανάπτυξης λόγω κυρίως της ανθρωπογενούς δραστηριότητας δημιουργεί στα οικοσυστήματα δυσκολίες στο να προσαρμοσθούν καθώς η αύξηση της θερμοκρασίας και τα λοιπά ακραία καιρικά φαινόμενα είναι πρωτοφανή.

Η μέση θερμοκρασία του Πλανήτη έχει ανέβει κατά 0,8 °C περίπου (σε σχέση με τα επίπεδα της προβιομηχανικής εποχής) και εξακολουθεί να αυξάνεται. Η μέση θερμοκρασία στην Ευρώπη ανέβηκε πλέον κατά σχεδόν 1°C κατά τη διάρκεια του περασμένου αιώνα και αναμένεται να αυξηθεί ακόμη περισσότερο, με βάση δε το πιο αισιόδοξο σενάριο θα αυξηθεί κατά 2°C έως το 2100. Ολόκληρη η Ευρώπη είναι εκτεθειμένη στην κλιματική αλλαγή, ωστόσο, ορισμένες περιοχές όπως η λεκάνη της Μεσογείου, οι ορεινές περιοχές, οι πυκνοκατοικημένες κατακλυζόμενες πεδιάδες, οι παράκτιες ζώνες και η Αρκτική θεωρούνται ιδιαίτερα τρωτές και κινδυνεύουν

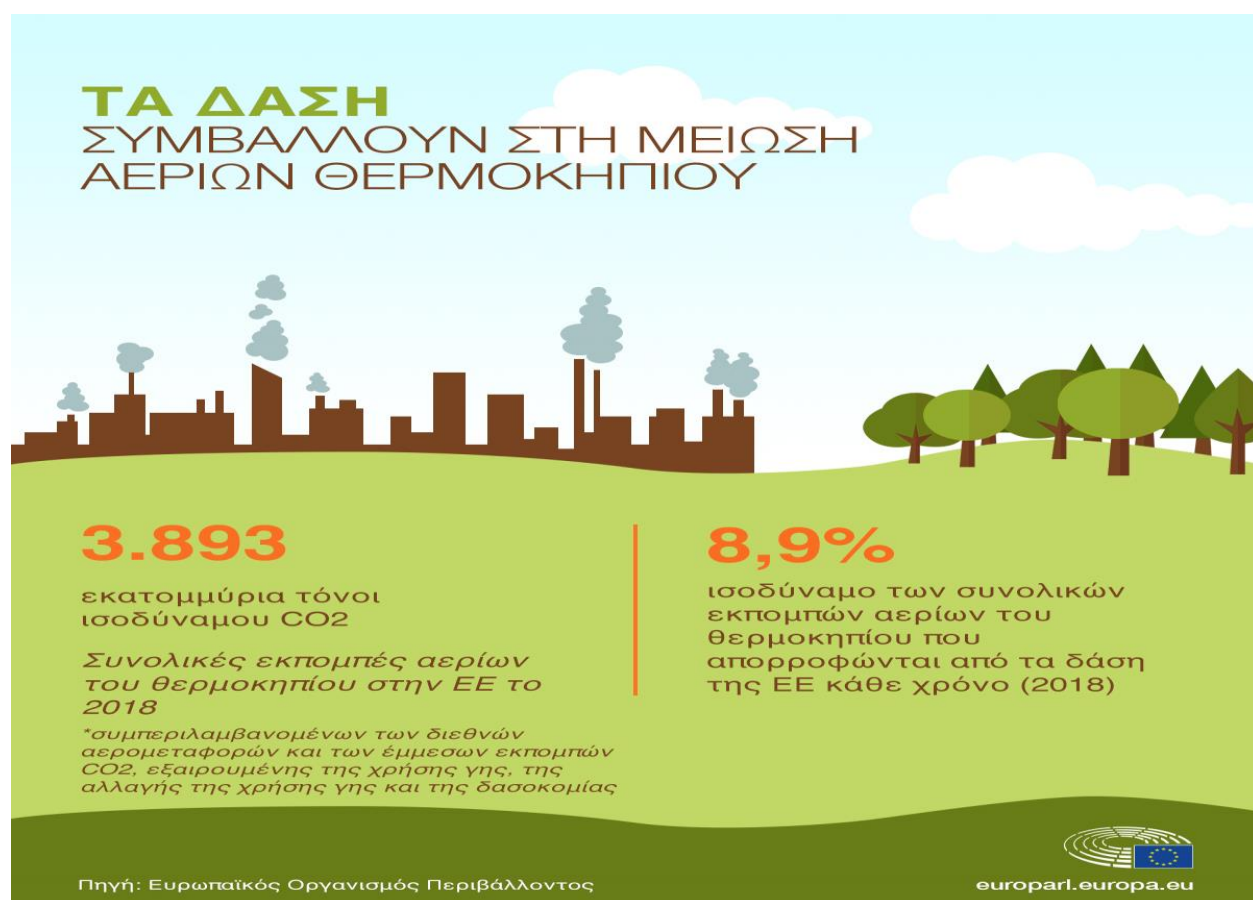
⁴⁰ Απόφαση 2004/391/ΕΚ (ΕΕ 120 της 24.4.2004, σ. 50).

⁴¹ Απόφαση 97/837/ΕΚ (ΕΕ L 346 της 17.12.1997, σ. 95)

⁴² <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/society/20170711STO79506/i-ee-epistrateuei-ta-dasi-tis-gia-tin-katapolemisi-tis-klimatikis-allagis>

περισσότερο από τις άλλες. Στη Μεσόγειο συγκεκριμένα, η θερμοκρασία φαίνεται να εμφανίζει αύξηση και οι βροχοπτώσεις να μειώνονται στατιστικώς σημαντικά, κατά τη χειμερινή και τη θερινή περίοδο (στοιχεία που αφορούν στο τελευταίο μισό του 20ου αιώνα). Τα κυριότερα γνωρίσματα της κλιματικής αλλαγής, εκτός από τη βαθμιαία αύξηση της θερμοκρασίας, είναι :

- Μείωση της διάρκειας των βροχοπτώσεων και αύξηση της έντασής τους, επιμήκυνση του καλοκαιριού καθώς και επικράτηση πιο ξηρών ανοίξεων και ακανόνιστων χειμώνων.
- Συχνότερη και εντονότερη εμφάνιση ακραίων καιρικών φαινομένων (περιόδων ξηρασίας, κυμάτων καύσωνα, καταιγίδων, χαλαζοπτώσεων κ.λπ.).
- Αύξηση επιφανειακής απορροής και μείωση της δυνατότητας ταμίευσης νερού στο έδαφος, λόγω των ραγδαίων βροχοπτώσεων (καταιγίδων) και της πτώσης μεγάλου όγκου βροχής σε μικρό χρονικό διάστημα. Ως αποτέλεσμα, αυξάνονται οι καταστροφικές πλημμύρες και ο κίνδυνος διάβρωσης του εδάφους.⁴³

⁴³ <https://www.ypethe.gr/archive/klimatiki-allagi-kai-dasi>

6.1.1 ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΕΣ ΘΥΕΛΛΕΣ

Τα τελευταία χρόνια στην Ευρώπη, οι καταστροφικές θύελλες αποτελούν συχνό φαινόμενο και καθίστανται άκρως επικίνδυνες για τα δάση, καθώς οι ζημιές από θύελλες ξεπερνούν το 50% των συσχετιζόμενων με τα δάση ζημιών.⁴⁴ Είναι χαρακτηριστικό πως τον Ιανουάριο του 2005, μια σφοδρή θύελλα («Gudrun») έπληξε τη Βόρειο Ευρώπη, σαρώνοντας και καταστρέφοντας σχεδόν όλη την ετήσια συγκομιδή (75 εκατ. m³) ολόκληρης της Σουηδίας. Ακόμη, το 2007, η θύελλα «Κύριλλος» προξένησε εκτεταμένες ζημιές στις πεδινές περιοχές της Βορειοδυτικής Ευρώπης, ενώ τον Ιανουάριο του 2009 μια άλλη καταστροφική θύελλα, με την ονομασία «Klaus» ισοπέδωσε τεράστιες δασικές φυτείες στη νοτιοδυτική Γαλλία και τη Βόρειο Ισπανία.⁴⁵

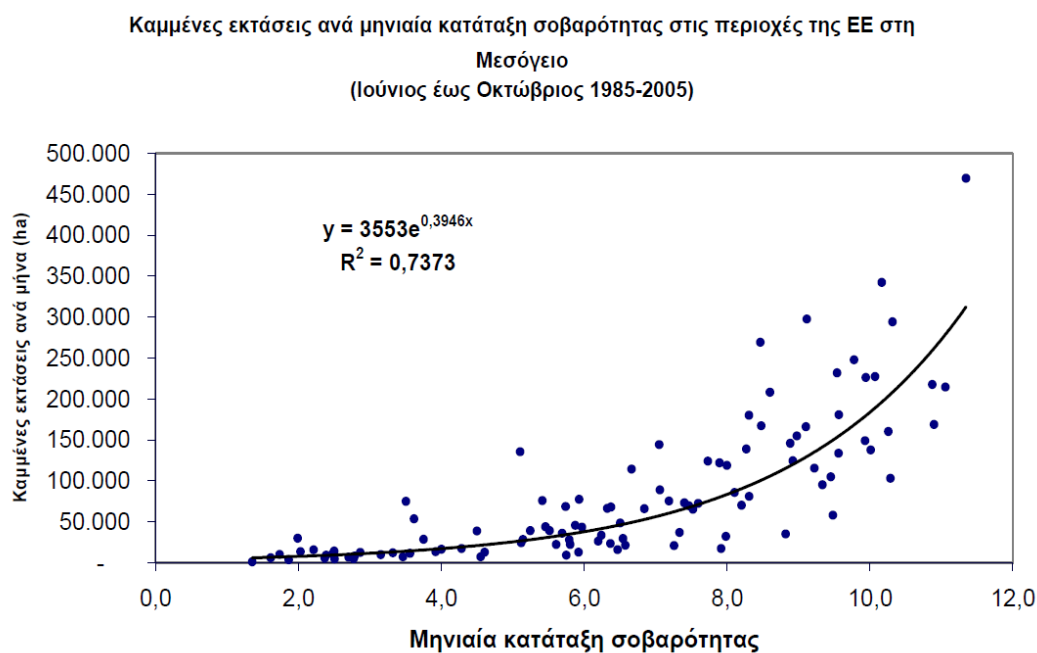
6.1.2 ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ

Η κλιματική αλλαγή αναμένεται να προκαλέσει περισσότερη ξηρασία καθώς και υψηλότερες θερμοκρασίες που θα συνοδεύονται και από μεγαλύτερης διάρκειας ανέμους. Όλα τα παραπάνω αυξάνουν κατά πολύ τις πιθανότητες εκδήλωσης πυρκαγιών. Σήμερα, καίγονται κάθε χρόνο κατά μέσο όρο 500.000 εκτάρια δασικής έκτασης στην Ευρώπη με αντίστοιχες εκπομπές CO₂, άλλων αερίων και σωματιδίων. Ακόμα, ετησίως σημειώνονται περισσότερες από 50.000 δασικές πυρκαγιές σε εκείνα τα κράτη μέλη που πλήττονται παραπάνω. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος και η ένταση των δασικών πυρκαγιών προκάλεσαν την καταστροφή τεράστιων εκτάσεων στην Πορτογαλία το 2003 (άνω των 400.000 εκταρίων) και το 2005, και στην Ισπανία το 1985, το 1989 και το 1994. Στην Ελλάδα το 2007, όπου η θερμοκρασία έφθασε τους 46°C, πέντε μεγάλες πυρκαγιές μόνον στην Πελοπόννησο έκαψαν 170.000 εκτάρια δασικής έκτασης. Είναι πολύ σημαντικό να αναφερθούμε και στις επιπτώσεις των πυρκαγιών, οι οποίες σε μεγάλη έκταση προκαλούν πολλές φορές ανθρώπινα θύματα, καταστρέφουν ιδιοκτησίες, ενώ μειώνουν τη γονιμότητα του εδάφους λόγω της απώλειας οργανικής ύλης, εμποδίζοντας ταυτόχρονα τη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας. Το καλοκαίρι του 2009, τουλάχιστον το 30% των καμένων εκτάσεων

⁴⁴ http://ec.europa.eu/agriculture/analysis/external/euro_forests/full_report_en.pdf

⁴⁵ COM (2010) 66 τελικό, 1-3-2010. Πράσινη Βίβλος για την προστασία των δασών και τη σχετική πληροφόρηση στην Ε.Ε. Προετοιμασία των δασών ενόψει της κλιματικής αλλαγής σελ 14

αφορούσαν τοποθεσίες Natura 2000 στη Βουλγαρία, τη Γαλλία, την Ελλάδα, την Ιταλία, την Πορτογαλία, την Ισπανία και τη Σουηδία. Τα δάση που επλήγησαν σοβαρά στις τοποθεσίες Natura 2000 αντιμετωπίζουν τεράστιο στο να ανακτήσουν τις πρότερες συνθήκες που επικρατούσαν πριν την πυρκαγιά, ιδίως όσον αφορά τη βιολογική ποικιλότητα. Οι προσπάθειες της ΕΕ όσον αφορά τον μετριασμό αυτού του φαινομένου εστιάζουν κυρίως στην εκπαίδευση, την έρευνα, την ευαισθητοποίηση και την πρόληψη προκειμένου οι δασικές πυρκαγιές να εκλείψουν στο μέλλον.⁴⁶

Πηγή: ΠΡΑΣΙΝΗ ΒΙΒΛΟΣ για την προστασία των δασών και τη σχετική πληροφόρηση στην ΕΕ: Προετοιμασία των δασών ενόψει της κλιματικής αλλαγής, SEC(2010)163 final

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζεται στον πρόσφατο report του 2018 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις δασικές πυρκαγιές. Σύμφωνα με την έκθεση, το 2018 οι δασικές πυρκαγιές κατέστρεψαν περίπου 178.000 εκτάρια (ha) δασών και εκτάσεων γης στην ΕΕ. Παρόλο που ο αριθμός αυτός είναι μικρότερος από το ένα έκτο των εκτάσεων που κάηκαν το 2017 και χαμηλότερος από τον μακροπρόθεσμο μέσο όρο, περισσότερες χώρες από ποτέ άλλοτε επλήγησαν από πυρκαγιές μεγάλης έκτασης.

⁴⁶ COM (2010) 66 τελικό, 1-3-2010. Πράσινη Βίβλος για την προστασία των δασών και τη σχετική πληροφόρηση στην Ε.Ε. Προετοιμασία των δασών ενόψει της κλιματικής αλλαγής σελ 16

Στο πλαίσιο αυτής της έκθεσης, παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον τα λόγια του κ. Καρμένου Βέλα, Επίτροπου Περιβάλλοντος: «Τα δάση παίζουν ζωτικό ρόλο στο πλαίσιο των προσπαθειών μας να αντιμετωπίσουμε την κλιματική και οικολογική κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Είναι οι πνεύμονές μας και το σύστημα υποστήριξης της ζωής, καθώς φιλοξενούν το 80% της βιοποικιλότητας της γης. Όμως σήμερα απειλούνται σοβαρότερα από ποτέ άλλοτε. Κάθε ώρα, χάνονται εκτάσεις που η έκτασή τους είναι ίση με 800 γήπεδα ποδοσφαίρου και σε όλο τον κόσμο μαίνονται καταστροφικές πυρκαγιές. Όπως αποδείξαμε με την πρόσφατη δράση μας για την αποψίλωση των δασών, η ΕΕ είναι πρόθυμη να συνεργαστεί με τις χώρες εταίρους για την προστασία των δασών στην ΕΕ και σε ολόκληρο τον κόσμο, επενδύοντας στην πρόληψη των δασικών πυρκαγιών.»⁴⁷ Τα λόγια αυτά μας δίνουν να κατανοήσουμε πως οι πυρκαγιές αποτελούν την μεγαλύτερη ίσως πρόκληση που έχουν να αντιμετωπίσουν τα ευρωπαϊκά δάση αλλά και το γεγονός ότι η κλιματική αλλαγή επιβαρύνει πάρα πολύ την ήδη επιβαρυσμένη κατάσταση. Οι λειτουργίες που διατελούν τα δάση είναι πολύ σημαντικές για όλο το φάσμα της κοινωνίας μας και για αυτό οι πολιτικές πρέπει να εστιάζουν στη μεγαλύτερη δυνατή προστασία τους, όπως πολύ σωστά τονίζει στο πλαίσιο της έκθεσης και ο κ. Τίμπορ Νάβρατσιτς, Επίτροπος Εκπαίδευσης, Πολιτισμού, Νεολαίας και Αθλητισμού και αρμόδιος για το Κοινό Κέντρο Ερευνών: «Οι μεταβαλλόμενες καιρικές συνθήκες που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή αυξάνουν τον κίνδυνο δασικών πυρκαγιών παγκοσμίως. Πρέπει να ανταποκριθούμε και να εντείνουμε τις προσπάθειές μας για να καταστήσουμε τα δάση μας ανθεκτικότερα στο θερμότερο και ξηρότερο κλίμα. Τα στοιχεία που παρέχει το Κοινό Κέντρο Ερευνών μας επιτρέπουν να επικεντρωθούμε στους πιο αποτελεσματικούς τρόπους για την πρόληψη των δασικών πυρκαγιών, βοηθώντας μας να προστατεύσουμε τα δάση μας, που είναι το κλειδί για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και της ποιότητας ζωής των πολιτών.»⁴⁸

Οι περισσότερες πυρκαγιές έκτασης 30 εκταρίων και άνω καταγράφηκαν το 2018 από το European Forest Fire Information System (EFFIS) στην Ιταλία (147 πυρκαγιές σε 14.649 εκτάρια), την Ισπανία (104 πυρκαγιές σε 12.793 εκτάρια), την Πορτογαλία (86 πυρκαγιές σε 37.357 εκτάρια), το Ηνωμένο Βασίλειο (79 πυρκαγιές σε 18.032 εκτάρια) και τη Σουηδία (74 πυρκαγιές σε 21.605 εκτάρια). Είναι χαρακτηριστικό το

⁴⁷ <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/forest-fires-europe-middle-east-and-north-africa-2018>

⁴⁸ Το ίδιο με παραπάνω

γεγονός πως η Σουηδία έζησε τη χειρότερη περίοδο καταγεγραμμένων δασικών πυρκαγιών στην ιστορία της, με την συνολική καμένη έκταση που καταγράφηκε να ξεπερνά τα 21.605 εκτάρια και να την καθιστά τη δεύτερη υψηλότερη στην ΕΕ, γεγονός ανησυχητικό για μια βόρεια χώρα. Παρόλο που η Πορτογαλία ήταν και πάλι η χώρα με τις μεγαλύτερες καμένες εκτάσεις, το σύνολό τους ήταν μικρότερο συγκριτικά με εκείνες που κάηκαν το 2017 και ένα από τα χαμηλότερα που καταγράφηκαν τα τελευταία 10 χρόνια. Το ανησυχητικό σενάριο έγκειται στο γεγονός ότι οι πυρκαγιές την ίδια περίοδο έκαψαν περίπου 50.000 εκτάρια ευάλωτων οικοσυστημάτων του δικτύου Natura 2000, που φιλοξενούν πολλά είδη φυτών και ζώων που απειλούνται με εξαφάνιση. Ο αριθμός αυτός αντιστοιχεί στο 36 % του συνόλου των εκτάσεων που κάηκαν το 2018. Ακόμα, παρά το γεγονός ότι, σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, το σύνολο των εκτάσεων που κάηκαν ήταν μικρότερο, οι θερμοκρασίες στην Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη παρέμενα σταθερά πάνω από το μέσο όρο σχεδόν καθ' όλη τη διάρκεια του καλοκαιριού, δημιουργώντας συνθήκες που ευνόησαν την ανάφλεξη και τη διάδοση των δασικών πυρκαγιών, προκαλώντας υψηλές οικονομικές και περιβαλλοντικές ζημιές.⁴⁹

Όλα τα παραπάνω καθιστούν πολύ σημαντική τη δράση του Μηχανισμού Πολιτικής Προστασίας της ΕΕ, όπου κατά τη διάρκεια των θερινών πυρκαγιών του 2018 χρειάστηκε να ενεργοποιηθεί 5 φορές προκειμένου να αντιμετωπίσει τις δασικές πυρκαγιές στη Σουηδία, την Ελλάδα, τη Λετονία και την Πορτογαλία. Ο γενικός στόχος του Μηχανισμού Πολιτικής Προστασίας είναι η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και των 6 συμμετεχόντων κρατών στον τομέα της πολιτικής προστασίας, έχοντας ως σκοπό τη βελτίωση της πρόληψης, της ετοιμότητας και της αντιμετώπισης καταστροφών. Όταν η κλίμακα έκτακτης ανάγκης ξεπεράσει τις δυνατότητες απόκρισης μιας χώρας, τότε εκείνη μπορεί να ζητήσει βοήθεια μέσω του Μηχανισμού. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαδραματίζει βασικό ρόλο στο συντονισμό της αντιμετώπισης καταστροφών στην Ευρώπη και συμβάλλει τουλάχιστον στο 75% του κόστους μεταφοράς και λειτουργίας των εγκαταστάσεων.⁵⁰ Συνολικά, το καλοκαίρι του 2018 κινητοποιήθηκαν 15 αεροσκάφη, 6 ελικόπτερα και

⁴⁹ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ Εντατικοποίηση της δράσης της ΕΕ για την προστασία και την αποκατάσταση των δασών του πλανήτη, {SWD(2019) 307 final}

⁵⁰ https://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/mechanism_en EU Civil Protection Mechanism

πάνω από 400 πυροσβέστες και η Ευρωπαϊκή Ένωση χρηματοδότησε μεταφορικό κόστος που ανήλθε σε 1,6 εκατ. ευρώ για την κινητοποίηση στήριξης προς τις πληγείσες χώρες. Επιπλέον, κατόπιν αιτήματος των κρατών μελών καταρτίστηκαν περισσότεροι από 139 δορυφορικοί χάρτες Copernicus για δασικές πυρκαγιές. Ακόμη, η ΕΕ απέστειλε στην Πορτογαλία εμπειρογνώμονες για τις δασικές πυρκαγιές από όλη την ΕΕ, σε μια αποστολή πρόληψης και ετοιμότητας, ώστε να ενισχυθεί η ικανότητα της χώρας ως προς την αντιμετώπιση των δασικών πυρκαγιών.⁵¹

6.2 Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΒΙΒΛΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΑΣΗ

Το ζήτημα της κλιματικής είχε ήδη καταστεί σημαντικό από το Σχέδιο Δράσης που αναλύθηκε παραπάνω και αυτό έγινε κατανοητό λίγα χρόνια αργότερα, όταν η Επιτροπή εξέδωσε την 1^η Μαρτίου του 2010 την Πράσινη Βίβλο. Σκοπός αυτής της πρωτοβουλίας ήταν η ανάγκη για περαιτέρω προστασία των ευρωπαϊκών δασών έναντι των συνεχώς αυξανόμενων προκλήσεων που μαστιίζουν την ακεραιότητά τους αλλά και η αύξηση της πληροφόρησης σχετικά με τους δασικούς πόρους και τον τρόπο διαχείρισής τους. Βασίζεται στις σχετικές αρχές των βασικών δράσεων 6, 8 και 9 του Σχεδίου Δράσης της ΕΕ για τα δάση που αφορούν στη διευκόλυνση της συμμόρφωσης της ΕΕ προς τις υποχρεώσεις για την άμβλυνση των κλιματικών αλλαγών στο πλαίσιο της UNFCCC (United Nations Framework Convention on Climate Change) και του οικείου πρωτοκόλλου του Κιότο και ενθάρρυνση της προσαρμογής στις επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος, στη δημιουργία ευρωπαϊκού συστήματος παρακολούθησης των δασών και στη βελτίωση της προστασίας των δασών στην ΕΕ, ενώ βασίζονται ακόμα και στη Λευκή Βίβλο της Επιτροπής⁵² όπου τονιζόταν εντόνως και εκεί το γεγονός ότι η κλιματική αλλαγή έμελε μεταξύ των άλλων να έχει επιπτώσεις και στα δάση.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ως κύριος στόχος της προστασίας των δασών στην ΕΕ ήταν η εξασφάλιση ότι τα δάση θα συνεχίσουν να επιτελούν όλες τις παραγωγικές, κοινωνικο-οικονομικές και περιβαλλοντικές λειτουργίες τους στο μέλλον. Τονίζεται και σε αυτό το κείμενο η αρχή της επικουρικότητας ενώ ο κύριος ρόλος της ΕΕ περιορίζεται και προορίζεται κυρίως για την προστιθέμενη αξία των εθνικών

⁵¹ https://ec.europa.eu/greece/news/20191031_2__el

⁵² COM (2009) 147 τελικό, 1-4-2009. Λευκή Βίβλος «Η προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος: προς ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο δράσης»

πολιτικών και προγραμμάτων για τα δάση με: παρακολούθηση και ενδεχομένως αναφορά της κατάστασης των δασών στην ΕΕ, πρόβλεψη των παγκόσμιων τάσεων και επισήμανση στα κράτη μέλη των νέων προκλήσεων και πρόταση και ενδεχόμενο συντονισμό ή υποστήριξη επιλογών για έγκαιρη ανάληψη δράσης σε κλίμακα ΕΕ.⁵³ Στην Πράσινη Βίβλο τίθενται για δημόσια διαβούλευση, ακόμα, μια σειρά από ερωτήματα σχετικά με τις υπάρχουσες επιλογές για την προστασία των δασών και την πληροφόρηση στην ΕΕ εν μέσω κλιματικής αλλαγής με τις απαντήσεις των οργάνων της ΕΕ, των κρατών μελών, των Ευρωπαίων πολιτών και άλλων ενδιαφερομένων μερών να λειτουργούν ως τροφή για σκέψη για πιθανή ανάληψη περαιτέρω δράσης σε επίπεδο ΕΕ καθώς και για καλύτερη προετοιμασία των δασών ενόψει της κλιματικής αλλαγής. Πιο συγκεκριμένα, τα ερωτήματα αυτά αφορούσαν την αποκατάσταση της ισορροπίας των δασικών λειτουργιών, την ετοιμότητα των δασών για την αλλαγή του κλίματος, την επάρκεια των πολιτικών για τα δάση, την προσαρμογή της δασικής διαχείρισης και την κατάσταση των δασικών πληροφοριακών συστημάτων. Με αυτόν τον τρόπο επρόκειτο να δημιουργηθεί το υπόβαθρο για πιθανή επικαιροποίηση της στρατηγικής της ΕΕ για τα δάση, δίνοντας κυρίως έμφαση σε θέματα που άπτονται της κλιματικής αλλαγής.

Με τη λήξη της δημόσιας διαβούλευσης για την Πράσινη Βίβλο στις 31 Ιουλίου 2010, η Επιτροπή συνέταξε «Εκθεση πάνω στη διαβούλευση των συμμετεχόντων σχετικά με την Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής για την προστασία και παρακολούθηση των δασών», συνοψίζοντας έτσι τις απαντήσεις που δέχτηκε και ταυτόχρονα επισημαίνοντας τις κύριες θέσεις και απόψεις των συμμετεχόντων πάνω στην δασική προστασία και πληροφόρηση. Η Επιτροπή δέχτηκε 261 απαντήσεις από ενδιαφερόμενους που συνεισέφεραν στο διάλογο και ταξινομήθηκαν σε κυβερνήσεις και δημόσιες υπηρεσίες, κοινοβούλια, επιχειρήσεις και βιομηχανίες, πολίτες και ιδιοκτήτες δασών, μη κυβερνητικές οργανώσεις, ερευνητές και ακαδημαϊκούς. Επιπλέον, η Επιτροπή επισήμανε ότι έχουν μεγάλο ενδιαφέρον τα αποτελέσματα καθώς σε όλα τα κράτη μέλη υπάρχει ένα γενικό ενδιαφέρον προς την κατεύθυνση της δασικής πληροφόρησης σε επίπεδο ΕΕ, υπάρχει πλήρης επίγνωση της ανάγκης της διατήρησης των δασικών γενετικών πόρων, ενώ ταυτόχρονα έχει συνειδητοποιηθεί ότι απαιτούνται περισσότερες ερευνητικές προσπάθειες για να

⁵³ COM (2010) 66 τελικό,1-3-2010. Πράσινη Βίβλος για την προστασία των δασών και τη σχετική πληροφόρηση στην Ε.Ε. Προετοιμασία των δασών ενόψει της κλιματικής αλλαγής σελ 2

καθιερώσουν την επαρκή γνώση για τη φύση, την έκταση και τα αναμενόμενα αποτελέσματα της κλιματικής αλλαγής στα δάση και στο δασικό τομέα. Συνεπώς χρειάζεται συνεχής υποστήριξη από την ΕΕ για έρευνα, ενώ κατά γενική ομολογία τα δάση τη Μεσογείου είναι πιθανό να επηρεαστούν περισσότερο από την κλιματική αλλαγή και χρήζουν μεγαλύτερης προστασίας προκειμένου αυτά να προσαρμοστούν καταλλήλως. Το ενδιαφέρον αυτής της διαβούλευσης υπήρξε μεγάλο συγκρινόμενο με το αντίστοιχο κατά τη διάρκεια υποβολής της έκθεσης για τη Δασική Στρατηγική το 2004 πριν την υιοθέτηση του Σχεδίου Δράσης για τα δάση. Τα τελικά αποτελέσματα της δημόσιας διαβούλευσης παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν στη Μόνιμη Δασική Επιτροπή, η οποία αντάλλαξε απόψεις πάνω στην έκθεση και ακόμα, εισηγήθηκε τη σύσταση από την Επιτροπή μιας *ad hoc* ομάδας εργασίας της Μόνιμης Δασικής Επιτροπής πάνω στην παρακολούθηση και πληροφόρηση των δασών για συνεχίσει αυτό το έργο.

7. ΝΕΑ ΔΑΣΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΑ ΔΑΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΔΑΣΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

7.1 ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ

Όπως είναι λογικό, οι όλο και αυξανόμενες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα ευρωπαϊκά δάση τα τελευταία χρόνια αυξάνουν τις απαιτήσεις για περαιτέρω προστασία και προφύλαξη αυτών από τους κινδύνους. Ταυτόχρονα, η αύξηση του αριθμού των πολιτικών που αφορούν τα δάση δημιουργεί ένα πολύπλοκο και κατακερματισμένο περιβάλλον δασικής πολιτικής. Όλα τα παραπάνω οδήγησαν στην ανακοίνωση της Επιτροπής το Δεκέμβριο του 2013 προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή καθώς και την Επιτροπή των Περιφερειών μια νέας στρατηγικής για τα δάση και τον δασικό τομέα. Η δημιουργία ενός νέου πλαισίου πολιτικής και μιας νέας προσέγγισης από την Ένωση προκειμένου να διατηρηθούν οι ισορροπίες. Αυτό το πλαίσιο κρίθηκε αναγκαίο προκειμένου:

- να εξασφαλίζεται η βιώσιμη και ισόρροπη διαχείριση του πολυλειτουργικού δυναμικού των δασών της ΕΕ, ώστε οι ζωτικές υπηρεσίες των οικοσυστημάτων των δασών μας να είναι σε θέση να λειτουργούν σωστά.
- να ικανοποιείται η αυξανόμενη ζήτηση για πρώτες ύλες για υφιστάμενα και νέα προϊόντα (π.χ. οικολογικές χημικές ουσίες ή υφαντικές ίνες) και για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η ζήτηση αυτή προσφέρει την ευκαιρία να διαφοροποιηθούν οι αγορές αλλά αποτελεί συγχρόνως σημαντική πρόκληση όσον αφορά την αειφόρο διαχείριση και την εξισορρόπηση της ζήτησης. Η ζήτηση για νέες χρήσεις στη βιοοικονομία και στη βιοενέργεια θα πρέπει να συντονίζεται με παραδοσιακές απαιτήσεις, χωρίς να γίνεται υπέρβαση των ορίων βιωσιμότητας.
- να αντιμετωπίζονται οι προκλήσεις και να αξιοποιούνται οι ευκαιρίες που παρουσιάζονται στις δασικές βιομηχανίες όσον αφορά την αποτελεσματική χρήση των πόρων και την ενεργειακή απόδοση, τις πρώτες ύλες, την υλικοτεχνική υποδομή, τη διαρθρωτική προσαρμογή, την καινοτομία, την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τις δεξιότητες, τον διεθνή ανταγωνισμό, την πολιτική για το κλίμα μετά το 2020, την ενημέρωση και την επικοινωνία, με σκοπό την τόνωση της ανάπτυξης.
- να προστατεύονται τα δάση και η βιοποικιλότητα από τις σημαντικές επιπτώσεις των θυελλών και των πυρκαγιών, της αυξανόμενης λειψυδρίας και των επιβλαβών οργανισμών. Οι απειλές αυτές, οι οποίες δεν γνωρίζουν εθνικά σύνορα, επιδεινώνονται λόγω της κλιματικής αλλαγής.
- να γίνει αντιληπτό ότι η ΕΕ δεν μπορεί να βασίζεται μόνο στη δική της παραγωγή και ότι η κατανάλωση στην ΕΕ έχει επιπτώσεις για τα δάση ολόκληρου του πλανήτη.
- να θεσπισθεί το κατάλληλο σύστημα πληροφοριών ώστε να παρακολουθείται η τήρηση όλων των ανωτέρω.⁵⁴

Η νέα δασική στρατηγική της Ένωσης αποσκοπεί στην περαιτέρω ανάπτυξη και προώθηση της αειφόρου διαχείρισης των δασών, στην προσπάθεια της αύξησης της δασικής προστασίας και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Για να καταστούν όμως αυτά δυνατά, πρέπει να υπάρχει ο κατάλληλος συντονισμός μεταξύ των κρατών μελών με κύριο μέλημα την επίτευξη των κοινών στόχων λαμβάνοντας σοβαρά

⁵⁴ Μια νέα δασική στρατηγική της ΕΕ: για τα δάση και τον δασικό τομέα {SWD(2013) 342 final} {SWD(2013) 343 final} σελ 4-5

υπόψη τις αρχές της νέας στρατηγικής κατά την εφαρμογή των σχεδίων δράσεις τους και των εθνικών δασικών προγραμμάτων τους. Σημαντικό ρόλο προς αυτήν την κατεύθυνση παίζει και το project Forest Europe, όπου πρόκειται στην ουσία για μια πανευρωπαϊκή εθελοντική πολιτική που ενθαρρύνει το διακυβερνητικό διάλογο και τη συνεργασία για τις δασικές πολιτικές στην Ευρώπη. Το Forest Europe αναπτύσσει κοινές στρατηγικές για τους 47 υπογράφοντες (46 ευρωπαϊκές χώρες και Ευρωπαϊκή Ένωση) σχετικά με τον τρόπο προστασίας και διαχείρισης των δασών τους.⁵⁵ Στο πλαίσιο της Forest Europe, τα κράτη μέλη δεσμεύονται να διαχειρίζονται τα δάση τους κατά τρόπο αειφόρο, σύμφωνα με τις εθνικές τους δασικές πολιτικές και νομοθεσίες. Αυτό προϋποθέτει τη συμπερίληψη των αρχών της πολιτικής αυτής πρωτοβουλίας στις εγχώριες πολιτικές των κρατών μελών, κυρίως μέσω της αγροτικής ανάπτυξης. Οι βασικές κατευθυντήριες αρχές περιλαμβάνουν: την αειφόρο διαχείριση των δασών και την παροχή πολλαπλών αγαθών και υπηρεσιών κατά τρόπο ισορροπο με ταυτόχρονη στόχευση την εξασφάλιση της προστασίας τους, την αποτελεσματική χρήση των πόρων, τη βελτιστοποίηση της συμβολής των δασών και του δασικού τομέα στην αγροτική ανάπτυξη, την οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας και τέλος την ανάληψη της ευθύνης για τα δάση σε παγκόσμια κλίμακα και προώθηση της αειφόρου παραγωγής και κατανάλωσης δασικών προϊόντων.⁵⁶

7.2 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΔΑΣΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει την μεγάλη σημασία των δασών στην κοινωνία λόγω του πολυλειτουργικού τους ρόλου είναι γεγονός ότι αυτά συμβάλλουν και στην επίτευξη ορισμένων κοινωνικών στόχων.

Αρχικά, όσον αφορά τις αγροτικές και αστικές κοινότητες, τα δάση καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος αυτών αποτελώντας κύρια πηγή απασχόλησης και οικονομικής ευημερίας για τον αγροτικό πληθυσμό. Η σωστή και βιώσιμη διαχείριση από ειδικευμένους διαχειριστές δασών, εργαζομένους και επιχειρηματίες είναι αυτή που μπορεί να κάνει τον τομέα των δασών περισσότερο ανταγωνιστικό όχι μόνο στον

⁵⁵ <https://foresteurope.org/foresteurope/>

⁵⁶ Μια νέα δασική στρατηγική της ΕΕ: για τα δάση και τον δασικό τομέα {SWD(2013) 342 final} {SWD(2013) 343 final} σελ 6

τομέα της αγροτικής ανάπτυξης αλλά και στο σύνολο της οικονομίας. Η Επιτροπή θεωρεί ότι τα κονδύλια αγροτικής ανάπτυξης θα πρέπει να χρησιμοποιούνται από τα κράτη μέλη για τη στήριξη της εφαρμογής της αειφόρου διαχείρισης των δασών και η προτεραιότητα των επενδύσεων τους θα έπρεπε να δίνεται στα κάτωθι: στον εκσυγχρονισμό των δασοκομικών τεχνολογιών, στη βελτίωση της ανθεκτικότητας των δασών στην αλλαγή του κλίματος και του μετριασμού της, στην επίτευξη των στόχων σχετικά με τη φύση και τη βιοποικιλότητα, στη διατήρηση των γενετικών πόρων, στην προστασία των δασών και τη σχετική πληροφόρηση και τέλος στη δημιουργία νέων δασικών εκτάσεων και γεωργοδασοκομικών συστημάτων. Ακόμα, αναφορικά με τα κονδύλια αυτά, είναι σημαντικό να παρέχεται μέρος τους για την ενημέρωση, την ευαισθητοποίηση, την κατάρτιση και επικοινωνία μεταξύ των ιδιοκτητών δασών και των αρχών.

Αναφορικά τώρα με την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των δασικών βιομηχανιών και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, αν η διαχείριση της δασικής βιομάζας μαζί με τα λοιπά προϊόντα ξυλείας γίνει με τρόπο που συνάδει με τις αρχές της αειφορίας, τότε τα οφέλη δύναται να είναι πολλαπλασιαστικά. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι το 58% της βιομάζας ξύλου που παράγεται στην ΕΕ μεταποιείται από δασικές βιομηχανίες, ποσοστό το οποίο αντιπροσωπεύει το 7% περίπου του ΑΕΠ στον τομέα της μεταποίησης στην ΕΕ και σχεδόν 3,5 εκατομμύρια θέσεις απασχόλησης. Ωστόσο, για να παραμείνει ανταγωνιστικός ο τομέας αυτός στο μέλλον, είναι απαραίτητες νέες πρακτικές και προϊόντα που θα εξασφαλίζουν αποδοτικότητα ενέργειας και πόρων και θα είναι φιλικές προς το περιβάλλον.

Όπως έχει προαναφερθεί, τα δάση είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στην κλιματική αλλαγή και για το λόγο αυτό απαιτείται η σωστή διαχείριση προκειμένου αυτά να διατηρήσουν την προσαρμοστικότητά και την αντοχή τους στην αλλαγή του κλίματος μέσω διαφόρων μέτρων όπως π.χ. η αντιπυρική τους προστασία. Μια σωστή, βιώσιμη δασική διαχείριση μπορεί να μετριάσει τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής καθώς τα δάση έχουν τη δυνατότητα να απορροφούν μεγάλες ποσότητες άνθρακα από την ατμόσφαιρα.⁵⁷

⁵⁷ Μια νέα δασική στρατηγική της ΕΕ: για τα δάση και τον δασικό τομέα {SWD(2013) 342 final} {SWD(2013) 343 final} σελ 10

Η ΕΕ έχει θεσπίσει κανόνες για τη λογιστική, την παρακολούθηση και την υποβολή εκθέσεων σχετικά με τις χρήσεις γης, τις αλλαγές χρήσεων γης και τη δασοκομία (LULUCF), βάσει των οποίων τα κράτη μέλη θα μπορούν, για παράδειγμα, να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τα σχέδιά τους για την ενίσχυση των καταβοθρών και τον περιορισμό των εκπομπών που σχετίζονται με τα δάση. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη έχουν επίσης αναλάβει δεσμεύσεις σχετικά με την LULUCF, οι οποίες πρέπει να υλοποιηθούν έως το 2020.

Ο τομέας των χρήσεων γης, των αλλαγών των χρήσεων γης και της δασοπονίας («LULUCF») στην Ένωση αποτελεί καθαρή καταβόθρα⁵⁸ η οποία απορροφά από την ατμόσφαιρα ποσότητα αερίων θερμοκηπίου ισοδύναμη με σημαντικό τμήμα του συνόλου των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην Ένωση. Οι δραστηριότητες στον τομέα LULUCF προκαλούν ανθρωπογενείς εκπομπές και απορροφήσεις αερίων θερμοκηπίου λόγω των μεταβολών της ποσότητας του άνθρακα που αποθηκεύεται στα φυτά και το έδαφος καθώς και εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου εκτός CO₂. Η αυξημένη βιώσιμη χρήση προϊόντων υλοτομίας μπορεί να περιορίσει σημαντικά τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και να αυξήσει τις απορροφήσεις τους. Οι εκπομπές και οι απορροφήσεις αερίων θερμοκηπίου από τον τομέα LULUCF δεν προσμετρώνται στους στόχους της Ένωσης για μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου κατά 20 % μέχρι το 2020⁵⁹.

7.3 ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ο συντονισμός και η επικοινωνία μεταξύ κρατών μελών, Επιτροπής, Μόνιμης Δασικής Επιτροπής και άλλων ομάδων είναι πολύ σημαντικά όσον αφορά την ανάληψη δασικών πολιτικών. Η ισχύουσα δομή διακυβέρνησης της ΕΕ για τα δάση βασίζεται στην ΜΔΕ, η οποία είναι υπεύθυνη για τη συζήτηση όλων των θεμάτων που αφορούν τα δάση, μεριμνώντας για τον συντονισμό και τη συνοχή των σχετικών πολιτικών καθώς συμβάλλει και στη διατήρηση της πολυλειτουργικότητας των δασών. Η συνεργασία της ΜΔΕ με τη Συμβουλευτική Ομάδα Δασοκομίας και

⁵⁸ «καταβόθρα»: κάθε διεργασία, δραστηριότητα ή μηχανισμός που απορροφά από την ατμόσφαιρα αέριο του θερμοκηπίου, αερόλυμα ή πρόδρομη ουσία αερίου του θερμοκηπίου

⁵⁹ ΑΠΟΦΑΣΗ αριθ. 529/2013/ΕΕ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 21ης Μαΐου 2013 σχετικά με λογιστικούς κανόνες για τις εκπομπές και τις απορροφήσεις αερίων θερμοκηπίου από δραστηριότητες σχετιζόμενες με τις χρήσεις γης, τις αλλαγές χρήσεων γης και τη δασοπονία και πληροφόρηση για δράσεις σχετιζόμενες με τις δραστηριότητες αυτές

Φελλού⁶⁰, την Επιτροπή Οικοτόπων και την ομάδα εμπειρογνομόνων για τη διαχείριση του Natura 2000 για να καταρτίσουν από κοινού οδηγό για το δίκτυο Natura 2000 και τα δάση, είναι μια πολύ σημαντική πρόοδος.

Η Συμβουλευτική Ομάδα Δασοκομίας και Φελλού παραμένει η κυρία πολυσυμμετοχική πλατφόρμα για τη συζήτηση θεμάτων που συνδέονται με τη δασοκομία και την αειφόρο διαχείριση των δασών, ενώ η συμβουλευτική επιτροπή δασικών βιομηχανιών⁶¹ γίνεται η κύρια πλατφόρμα για θέματα που συνδέονται με τις βιομηχανικές αλυσίδες αξίας. Οι τρεις αυτές ομάδες είναι εκείνες που επωμίζονται το έργο της παρακολούθησης της στρατηγικής. Η επικοινωνία αποτελεί ιδιαίτερη πρόκληση για τον τομέα, δεδομένου ότι το ευρύ κοινό γενικά δεν έχει επίγνωση της σημασίας της αειφόρου διαχείρισης των δασών ή των διαφόρων τρόπων με τους οποίους ο δασικός τομέας συμβάλλει στην πράσινη οικονομία.⁶² Οι στρατηγικοί προσανατολισμοί στον τομέα του συντονισμού και της επικοινωνίας απαιτούν σύμφωνα με τη στρατηγική:

- Η Επιτροπή να μεριμνά ώστε το έργο της ΜΔΕ να στηρίζεται στις άλλες πολιτικές της ΕΕ που αφορούν τα δάση και τον δασικό τομέα, ώστε να εξασφαλίζεται ότι η διαχείριση των δασών στην ΕΕ θα παραμείνει πολυλειτουργική.
- Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη να διερευνούν διάφορες εναλλακτικές δυνατότητες προκειμένου να βελτιωθεί ο συντονισμός της αειφόρου διαχείρισης των δασών, να εναρμονισθούν οι πληροφορίες για τα δάση και να αναπτυχθεί συνεργασία με τα κράτη μέλη καθώς και μεταξύ τους.
- Τη δημιουργία από την Επιτροπή ενός Ευρωπαϊκού Δικτύου Δασικών Υπηρεσιών (εθνικοί κατάλογοι δασών – ΕΚΔ) για την ανάπτυξη εναρμονισμένων κριτηρίων για τα δεδομένα των ΕΚΔ

⁶⁰ Απόφαση 2004/391/ΕΚ της Επιτροπής.

⁶¹ Απόφαση 97/837/ΕΚ της Επιτροπής.

⁶² Μια νέα δασική στρατηγική της ΕΕ: για τα δάση και τον δασικό τομέα {SWD(2013) 342 final} {SWD(2013) 343 final} σελ 15

- Τα κράτη μέλη να προσφέρουν καλύτερη ενημέρωση του κοινού σχετικά με τα δάση και την ξυλεία, και να αξιοποιήσουν την επικοινωνιακή στρατηγική της ΕΕ για τα δάση που έχει αναπτύξει η ΜΔΕ.⁶³

8. ΤΟ ΠΟΛΥΕΤΕΣ ΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΔΑΣΗ (ΠΣΔ) ΚΑΙ Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΔΑΣΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Το Σεπτέμβριο του 2015 η Επιτροπή εκπόνησε ένα πολυετές σχέδιο υλοποίησης για τα δάση σε συνεργασία με την ΜΔΕ καθώς και τις πλατφόρμες των ενδιαφερόμενων μερών που καθορίζονται στη στρατηγική για τα δάση, το οποίο αφορά την περίοδο 2015-2020 και ορίζει συγκεκριμένες ενέργειες που θα πρέπει να αναληφθούν.

Είναι δομημένο σύμφωνα με τους οκτώ τομείς προτεραιότητας της νέας Δασικής Στρατηγικής της ΕΕ, παρέχοντας δράσεις, ημερομηνίες και στόχους για κάθε περιοχή. Κατά την περίοδο 2015-2017, η Επιτροπή έθεσε τις ακόλουθες προτεραιότητες: α) το συντονισμό, την συνεργασία και την επικοινωνία για την ενίσχυση της συνοχής της πολιτικής, β) έλαβε ως αφετηρία τη τα κριτήρια του Forest Europe για την αειφόρο διαχείριση των δασών, με σκοπό την επανεξέταση του τρόπου της κατάλληλης βιώσιμης διαχείρισης των δασών στην ΕΕ, γ) τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του δασικού τομέα, δ) την αξιολόγηση και ενίσχυση της συμβολής αειφόρου διαχείρισης των δασών στην αγροτική ανάπτυξη, ε) την ενίσχυση του Συστήματος Πληροφοριών για τα Δάση, το οποίο έμελε να προσφέρει ποικίλες πληροφορίες για τα δάση και την κατάστασή τους, συμπεριλαμβανομένων των δασικών πόρων, της βιομάζας, του κατακερματισμού, των πυρκαγιών και των παρασίτων, στ) αναζήτησε τη δυνητική διαθεσιμότητα βιώσιμης βιομάζας από όλες τις πηγές, συμπεριλαμβανομένων των δασικών πηγών, για πολλές χρήσεις. Αυτό παρείχε στην ΕΕ χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με τις δυνατότητες βιώσιμης κινητοποίησης του ξύλου στην ΕΕ για τη στήριξη μιας βιώσιμης οικονομίας καθώς και τη στήριξη των βιομηχανιών που βασίζονται στα δάση. Τέλος, στο πλαίσιο του Natura 2000, αναπτύχθηκε γνώσεις και προώθησε δράσεις συνεργασίας με τη

⁶³ Μια νέα δασική στρατηγική της ΕΕ: για τα δάση και τον δασικό τομέα {SWD(2013) 342 final} {SWD(2013) 343 final} σελ 16

συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών για τη μεγιστοποίηση της συμβολής του δικτύου Natura 2000 στη διατήρηση και, όπου είναι απαραίτητο, αποκατάσταση της πρότερης κατάστασης διατήρησης τύπων δασικών οικοτόπων και ειδών, συμπεριλαμβανομένων των άγριων πτηνών.⁶⁴ Όσον αφορά την περίοδο μεταξύ 2018-2020, η ενδιάμεση αναθεώρηση της δασικής στρατηγικής της ΕΕ που πραγματοποιήθηκε το 2018, βοήθησε στον καθορισμό των νέων προτεραιοτήτων, στην αποτίμηση της προόδου των προηγούμενων ετών καθώς και στις μελλοντικές στοχεύσεις και πρακτικές που αναμένεται να ακολουθηθούν από την ΕΕ και τα κράτη μέλη.⁶⁵

8.1 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Πρώτος τομέας προτεραιότητας είναι η ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, που αποσκοπεί στη διασφάλιση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής της Ένωσης. Σε αυτό το πλαίσιο, η εφαρμογή της δασικής στρατηγικής υποστηρίζει και συνάδει με τα δασικά μέτρα στο πλαίσιο προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης (ΠΑΑ). Το νέο ΠΑΑ παρέχει ένα συνεκτικό σύνολο μέτρων για την υποστήριξη της αειφόρου διαχείρισης των δασών. Τα σχετικά μέτρα περιλαμβάνουν υποστήριξη για την αναδάσωση, τη δημιουργία συστημάτων αγροδασοκομίας, την πρόληψη και την αποκατάσταση ζημιών στα δάση, επενδύσεις για την ενίσχυση της οικολογικής και οικονομικής αξίας των δασών καθώς και για εκπαίδευση. Τα κράτη μέλη μπορούν να συμπεριλάβουν τα δασικά μέτρα στα Προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης σύμφωνα με τις συγκεκριμένες ανάγκες και προτεραιότητές τους.

Όσον αφορά τη χώρα μας, το ΠΑΑ που εγκρίθηκε επίσημα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 11 Δεκεμβρίου 2015 και τροποποιήθηκε τελευταία φορά στις 10 Νοεμβρίου 2020, σκιαγραφεί τις προτεραιότητες της Ελλάδας για την αξιοποίηση δημοσίων κονδυλίων ύψους 5,79δισ. EUR που είναι διαθέσιμα για την περίοδο 2014-2020 (4,7 δισ. EUR από τον προϋπολογισμό της ΕΕ και 1,09 δισ. EUR από εθνική συγχρηματοδότηση). Το ελληνικό ΠΑΑ θα χρηματοδοτήσει δράσεις στο πλαίσιο

⁶⁴ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Multi-annual Implementation Plan of the new EU Forest Strategy SWD(2015) 164 final

⁶⁵ Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών. Πρόσδος όσον αφορά την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής της ΕΕ: «Μια νέα δασική στρατηγική της ΕΕ: για τα δάση και το δασικό τομέα» ,COM (2018) 811 final

και των έξι προτεραιοτήτων της αγροτικής ανάπτυξης, με ιδιαίτερη έμφαση στην ανταγωνιστικότητα του γεωργικού τομέα και στη βιώσιμη διαχείριση των δασών, καθώς και στην αποκατάσταση, τη διατήρηση και την ενίσχυση των οικοσυστημάτων που σχετίζονται με τη γεωργία και τη δασοκομία. Αναφορικά με την μεταφορά γνώσεων και καινοτομία στη γεωργία, στη δασοκομία και στις αγροτικές περιοχές, το ελληνικό ΠΑΑ αποσκοπεί στη στήριξη 285 έργων συνεργασίας, μεταξύ των οποίων έργα στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής σύμπραξης καινοτομίας, καθώς και στην ενίσχυση της ανάπτυξης εταιρικών σχέσεων στο πλαίσιο της αλυσίδας εφοδιασμού του τομέα γεωργικών ειδών διατροφής. Θα διατεθούν περίπου 67500 θέσεις κατάρτισης για την ενίσχυση της μεταφοράς γνώσεων στους τομείς της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, των καινοτόμων τεχνολογιών και της έρευνας, προκειμένου να ενθαρρυνθεί η πρακτική εφαρμογή των εν λόγω γνώσεων σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις και σε δάση. Ακόμη, για θέματα που άπτονται της αποκατάστασης, διατήρησης και ενίσχυσης των οικοσυστημάτων που συνδέονται με τη γεωργία και τη δασοκομία, η Ελλάδα σκοπεύει να θέσει υπό καθεστώς σύμβασης το 17,77% των γεωργικών εκτάσεων της για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, το 17,54% για τη βελτίωση της διαχείρισης των υδάτων και το 16,63% για τη βελτίωση της διαχείρισης του εδάφους. Τα μέτρα για τη στήριξη του γεωργοδασοκομικού συστήματος και της δάσωσης έχουν ως στόχο να υπαχθεί ένα μικρό ποσοστό της δασικής έκτασης της Ελλάδας σε συμβάσεις διαχείρισης. Τέλος, σχετικά με την κοινωνική ένταξη και τοπική ανάπτυξη σε αγροτικές περιοχές, περισσότερο από το ήμισυ του αγροτικού πληθυσμού της Ελλάδας αναμένεται να καλυφθεί από στρατηγική τοπικής ανάπτυξης, ενώ το 10% πρόκειται να επωφεληθεί από βελτιωμένες υπηρεσίες και υποδομές. Οι δράσεις μέσω της πρωτοβουλίας LEADER έχουν ως στόχο τη δημιουργία 2000 νέων θέσεων εργασίας, ενώ 568 δικαιούχοι θα λάβουν στήριξη για επενδύσεις σε μη γεωργικές δραστηριότητες σε αγροτικές περιοχές, γεγονός που θα συμβάλει στη δημιουργία 675 θέσεων εργασίας.⁶⁶

Σήμερα, η πολιτική για την αγροτική ανάπτυξη της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ) εξακολουθεί να αποτελεί την κύρια πηγή χρηματοδότησης για την προστασία και την αειφόρο διαχείριση των δασών. Είναι χαρακτηριστικό πως το διάστημα

⁶⁶ Ενημερωτικό δελτίο σχετικά με το πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης της Ελλάδας 2014-2020, Νοέμβριος 2020

μεταξύ 2014-2020, 24 κράτη μέλη σχεδίασαν μέτρα πάνω στον τομέα της δασοκομίας, με τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης να δεσμεύουν περί τα 8,2 δις ευρώ, ενώ μόνο 4 κράτη μέλη κάλυψαν τις δασοκομικές τους ανάγκες μέσω κρατικών ενισχύσεων⁶⁷. Τα δασοκομικά μέτρα αποσκοπούν στην ενίσχυση της συμβολής της αειφόρου ανάπτυξης των δασών, ενώ παράλληλα στηρίζουν την αγροτική ανάπτυξη. Ωστόσο, ορισμένα μέτρα δεν έχουν ως τώρα επιτύχει τα αναμενόμενα αποτελέσματα (π.χ. γεωργοδασοκομικά συστήματα, δίκτυο Natura 2000) και είναι απαραίτητο τα κράτη μέλη να αντιμετωπίσουν κάποια ζητήματα και περιοριστικούς παράγοντες που αφορούν κυρίως το μεγάλο διοικητικό φόρτο καθώς και την ιδιοκτησιακή δομή των δασών. Η πρόταση για μια νέα ΚΓΠ για την περίοδο 2021-2027, η οποία αναμένεται να παρέχει μεγαλύτερη επικουρικότητα και ευελιξία είναι δυνατό να δημιουργήσει στα κράτη μέλη νέες προοπτικές για σχεδιασμό μέτρων που να στηρίζουν καλύτερα τις τοπικές ανάγκες και να απλουστεύσει τις διοικητικές διαδικασίες.⁶⁸

8.2 ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΗΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΤΗΣ ΕΕ

Στο πλαίσιο αυτής της προτεραιότητας, η Επιτροπή, από κοινού με τα κράτη μέλη και τα ενδιαφερόμενα μέρη, προσδιόρισε μια σειρά από κριτήρια και δείκτες που σχετίζονται με τα κριτήρια βιώσιμης διαχείρισης των δασών (ΒΔΔ). Είναι δεδομένο, ότι η δασική βιομηχανία της ΕΕ εφαρμόζει βιώσιμες και αποδοτικές ως προς τους πόρους διαδικασίες επεξεργασίας για ευρύ φάσμα υλικών και προϊόντων⁶⁹. Το πρόγραμμα εργασίας για την περίοδο 2014-2016 αναπτύχθηκε σε συνεργασία με την ομάδα εμπειρογνομόνων για βιομηχανίες που σχετίζονται με τα δάση και τα τομεακά συναφή θέματα και στόχευε στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που αυτές αντιμετωπίζουν. Επίσης, η προτεραιότητα αυτή, περιλαμβάνει διάφορα μέτρα που

⁶⁷ Παραδείγματος χάριν, στη Γερμανία, τα περισσότερα κρατίδια παρέχουν ενισχύσεις στη δασοκομία μέσω της αγροτικής ανάπτυξης, ενώ τρία κρατίδια μέσω κρατικών ενισχύσεων

⁶⁸ Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών. Πρόσδος όσον αφορά την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής της ΕΕ: «Μια νέα δασική στρατηγική της ΕΕ: για τα δάση και το δασικό τομέα» ,COM (2018) 811 final, σελ 3

⁶⁹ Π.χ., για: τις κατασκευές, την επίπλωση, τις υπηρεσίες εκτύπωσης, τις συσκευασίες, τα προϊόντα υγιεινής, τα πρόσθετα τροφίμων και, επίσης, ολόένα και περισσότερο για τα βιοϋφάσματα, τα χημικά προϊόντα, τα φαρμακευτικά προϊόντα, τα πλαστικά προϊόντα βιολογικής προέλευσης, τα σύνθετα υλικά τρισδιάστατης εκτύπωσης και τα βιοκαύσιμα

στοχεύουν: στη διευκόλυνση των προμηθειών πρώτων υλών με βάση το ξύλο τόσο από πρωτογενείς όσο και από δευτερογενείς πηγές, ενθαρρύνοντας την ανάπτυξη, ιδίως μέσω της βελτιωμένης πρόσβασης στην αγορά. Επίσης στοχεύουν στην βελτίωση των πόρων και της ενεργειακής απόδοσης, στην ανάπτυξη της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και των δεξιοτήτων, στην αξιοποίηση των ευκαιριών της βιοοικονομίας χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και στην εξασφάλιση συνεκτικού ρυθμιστικού πλαισίου με την ταυτόχρονη προώθηση των δεξιοτήτων και της καινοτομίας.

Η στρατηγική προάγει, σε έναν προσανατολισμένο στο μέλλον δασικό τομέα, την αειφόρο και αποδοτική ως προς τους πόρους κινητοποίηση και χρήση της δασικής βιομάζας, την ανάπτυξη της βιοοικονομίας, την πρόσβαση σε εγχώριες και διεθνείς αγορές και την ενισχυμένη έρευνα και καινοτομία. Σημαντικό ρόλο προς αυτήν την κατεύθυνση έπαιξε και η αναδιατύπωση της Οδηγίας για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας⁷⁰, όπου περιλαμβάνει νέα κριτήρια αειφορίας που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή βιοενέργειας. Αυτά τα κριτήρια, καθώς και οι υπό εξέλιξη εργασίες που αφορούν στην αειφορία των δασικών προϊόντων, βασίζονται στις εργασίες της Μόνιμης Δασικής Επιτροπής (ΜΔΕ) σχετικά με τα κριτήρια και τους δείκτες της αειφόρου διαχείρισης των δασών. Εφόσον αυτά καταστούν πλήρως λειτουργικά⁷¹, αναμένεται να στηρίξουν την αειφόρο διαχείριση των δασών εντός και πέραν της ΕΕ.

8.3 ΔΑΣΗ ΣΕ ΕΝΑ ΜΕΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΟ ΚΛΙΜΑ

Στο πλαίσιο αυτής της τρίτης προτεραιότητας του πολυετούς σχεδίου για τα δάση, δόθηκε έμφαση στην αύξηση της προστασίας και διαφύλαξης των δασών, μέσω ορισμένων μέτρων που αφορούν τις μειωμένες εκπομπές, τη δέσμευση του CO₂ και τη βελτίωση της αντοχής των δασών, την πρόληψη καταστροφών όπως οι δασικές πυρκαγιές και την παρατεταμένη χρήση των προϊόντων συγκομιδής ξύλου. Επίσης, εξετάστηκε συγκεκριμένα η ενίσχυση της ικανότητας προσαρμογής των δασών στο συνεχώς μεταβαλλόμενο κλίμα και η ανθεκτικότητά τους καθώς και η συμβολή των δασών στην προσαρμογή άλλων τομέων. Μετά τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού

⁷⁰ Βλέπε την προσωρινή συμφωνία που επιτεύχθηκε τον Ιούνιο του 2018.
<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10308-2018-INIT/en/pdf>

⁷¹ Η Επιτροπή θα θεσπίσει επιχειρησιακές κατευθυντήριες γραμμές έως τον Ιανουάριο του 2021.

Συμβουλίου του Οκτωβρίου 2014⁷², η Επιτροπή εξέτασε επίσης τον τρόπο συμπερίληψης της χρήσης γης, της αλλαγής χρήσης γης και της δασοκομίας (LULUCF) στο πλαίσιο μετριασμού των αερίων του θερμοκηπίου του 2030. Ο κανονισμός LULUCF υπογραμμίζει τον ρόλο των δασών και της ξυλείας στη μείωση των εκπομπών και στη δέσμευση του άνθρακα, ενώ στηρίζει περαιτέρω την αειφόρο διαχείριση των δασών. Όσον αφορά την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, 25 κράτη μέλη διαθέτουν εθνικές ή τομεακές στρατηγικές προσαρμογής, έχοντας τα δάση ως προτεραιότητα.⁷³

Η ΕΕ παρέχει οικονομική και θεσμική υποστήριξη για την αντιμετώπιση των δασικών πυρκαγιών αλλά και άλλων απειλών με την ΚΓΠ, τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία καθώς και με κονδύλια για την έρευνα και το πρόγραμμα LIFE. Ο μηχανισμός πολιτικής προστασίας της ΕΕ υποστηρίζει την πρόληψη των δασικών πυρκαγιών με εκτιμήσεις κινδύνου, σχέδια διαχείρισης, συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης και συναγερμού και δράσεις ευαισθητοποίησης. Τέλος, ο ρόλος του Κέντρου Συντονισμού Αντιμετώπισης Έκτακτων Αναγκών (ΚΣΑΕΑ) είναι η παρακολούθηση ενδεχομένων κινδύνων για πρόκληση πυρκαγιών, στοχεύοντας στη συντονισμένη και ταχεία αντιμετώπιση, με την υποστήριξη του Ευρωπαϊκού Συστήματος Πληροφόρησης για τις Δασικές Πυρκαγιές (ΕΣΠΔΠ).⁷⁴

8.4 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΟΥ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Στο πλαίσιο αυτής της προτεραιότητας, δόθηκε έμφαση στην προστασία των δασών, και ιδίως εκείνων που βρίσκονται εντός του δικτύου προστασίας Natura 2000, με στόχο τη μεγιστοποίηση της συμβολής τους στη διατήρηση και, όπου είναι απαραίτητο, την αποκατάσταση μιας πρότερης ευνοϊκής κατάστασης ειδών και τύπων ενδιαιτημάτων κοινοτικού ενδιαφέροντος καθώς και άγριων πληθυσμών πουλιών και των βιοτόπων τους. Η συνεργασία σε περιοχές Natura 2000 επιτρέπει την ανταλλαγή εμπειριών στη διαχείριση δασικών οικοτόπων, με σκοπό την ενίσχυση της συνοχής

⁷² http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/145397.pdf

⁷³ <https://climate-adapt.eea.europa.eu/countries-regions/countries>

⁷⁴ Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών. Πρόσδος όσον αφορά την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής της ΕΕ: «Μια νέα δασική στρατηγική της ΕΕ: για τα δάση και το δασικό τομέα» ,COM (2018) 811 final, σελ 6

του δικτύου και της συμβολής του στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα⁷⁵.

Εξετάστηκε, επίσης, ιδιαίτερα η ενίσχυση της προστατευτικής γραμμής των δασών, η οποία συμβάλλει σε πολλαπλές υπηρεσίες του οικοσυστήματος, συμπεριλαμβανομένης και της προστασίας του εδάφους. Τέθηκε ακόμα ο στόχος αντιμετώπισης κινδύνων φυσικής καταστροφής, που μπορεί να επιτευχθεί π.χ. μέσω της χρηματοδότηση έργων που συνδέονται με το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφοριών για τις Πυρκαγιές των Δασών (EFFIS), ένα σύστημα παρακολούθησης και έγκαιρης προειδοποίησης.

Στο συγκεκριμένο στόχο, πρόοδος έχει σημειωθεί όσον αφορά τη χαρτογράφηση, αξιολόγηση και αποτίμηση των οικοσυστημάτων και των υπηρεσιών τους (MAES)⁷⁶ καθώς και το σύστημα αποτίμησης του φυσικού κεφαλαίου της ΕΕ (NCA)⁷⁷. Ακόμα, ενισχύθηκαν τα μέσα της ΕΕ για την καταπολέμηση των επιβλαβών οργανισμών με τον νέο κανονισμό για την υγεία των φυτών⁷⁸ και τον κανονισμό για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη⁷⁹, προσφέροντας έτσι ενισχυμένη προστασία στα φυτά και τα δάση της ΕΕ. Παρόλα αυτά, παρά τα μέτρα που έχουν ληφθεί μέχρι σήμερα, η εφαρμογή της πολιτικής της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα παραμένει μια μεγάλη πρόκληση. Οι εκθέσεις σχετικά με τη διατήρηση των δασικών οικοτόπων και ειδών δεν καταδεικνύουν προς το παρόν βελτίωση. Επομένως, απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες για την ενίσχυση του ρόλου των σχεδίων δασικής διαχείρισης όσον αφορά την επίτευξη των στόχων βιοποικιλότητας και την υποστήριξη των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων.⁸⁰

⁷⁵ https://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/biodiversity_2020/2020%20Biodiversity%20Factsheet_EL.pdf Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020

⁷⁶ https://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/ecosystem_assessment/index_en.htm Mapping and Assessment of Ecosystems and their Services - MAES

⁷⁷ https://ec.europa.eu/environment/nature/capital_accounting/index_en.htm Natural Capital Accounting

⁷⁸ Κανονισμός 2016/2031.

⁷⁹ Κανονισμός 1143/2014.

⁸⁰ Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών. Πρόοδος όσον αφορά την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής της ΕΕ: «Μια νέα δασική στρατηγική της ΕΕ: για τα δάση και το δασικό τομέα» ,COM (2018) 811 final, σελ 8

8.5 ΤΙ ΔΑΣΗ ΕΧΟΥΜΕ ΚΑΙ ΠΩΣ ΜΕΤΑΒΑΛΛΟΝΤΑΙ

Η κύρια δράση στο πλαίσιο αυτής της προτεραιότητας αφορά την ανάπτυξη ενός συστήματος πληροφοριών για τα δάση για την Ευρώπη (Forest Information System for Europe-FISE), με στόχο τη συλλογή εναρμονισμένων πληροφοριών σχετικά με τον πολυλειτουργικό ρόλο των δασών και των δασικών πόρων, ενσωματώνοντας διαφορετικά συστήματα πληροφοριών και πλατφόρμες δεδομένων. Το FISE είναι ένα μέσο της δασικής κοινότητας για την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με το δασικό περιβάλλον της Ευρώπης, την κατάσταση και την ανάπτυξή του. Συγκεντρώνει δεδομένα, πληροφορίες και γνώσεις που συλλέγονται ή προέρχονται από βασικούς οδηγούς πολιτικής που σχετίζονται με τα δάση.⁸¹ Επιπλέον, υπάρχουν και κάποια άλλα συναφή συστήματα πληροφοριών που είναι αρκετά λειτουργικά και ενημερωμένα, όπως π.χ. το EFFIS (για τις δασικές πυρκαγιές) ή το FOREMATIS (για το δασικό πολλαπλασιαστικό υλικό). Η εναρμόνιση των δεδομένων για τα δάση με σκοπό, μεταξύ άλλων τη συμβολή σε διεθνείς διαδικασίες, όπως η συλλογή δεδομένων για τους δείκτες της αειφόρου διαχείρισης δασών στο πλαίσιο της Forest Europe, είναι ένα έργο που βρίσκεται σήμερα ακόμη υπό εξέλιξη.⁸²

8.6 ΝΕΑ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΑ ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ

Έχοντας ως στόχο την ενίσχυση της αειφορίας και τον συντονισμό και τη διάδοση ορθών πρακτικών στον τομέα της ανάπτυξης καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών, η χρηματοδότηση της ΕΕ για την έρευνα αναφορικά με το δασικό τομέα έχει αυξηθεί πολύ κατά την τελευταία δεκαετία. Το πρόγραμμα «Ορίζων 2020» αναμένεται να υπερβεί το συνολικό ποσό των άνω των 500 εκατ. EUR που δαπανήθηκαν στην έρευνα, ποσό που συμπληρώνεται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) με τις σχετικές έρευνες να αφορούν τη γεωργοδασοκομία, την αειφόρο κινητοποίηση της δασικής βιομάζας, την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και των περιβαλλοντικών ζητημάτων καθώς και τις αλυσίδες αξίας.

⁸¹ <https://www.eea.europa.eu/themes/biodiversity/forests/fise-the-forest-information-system>

⁸² Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών. Πρόσδος όσον αφορά την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής της ΕΕ: «Μια νέα δασική στρατηγική της ΕΕ: για τα δάση και το δασικό τομέα», COM (2018) 811 final, σελ 8

Επιπλέον, η δράση ForestValue⁸³, στο πλαίσιο της υπό εξέλιξη πρωτοβουλίας ERA-NET του «Ορίζων 2020» υποστηρίζει τη μετάβαση προς μια βιοοικονομία, εμπλέκει 17 χώρες και έχει κινητοποιήσει 20 εκατ. ευρώ εθνικής και ενωσιακής χρηματοδότησης.⁸⁴

8.7 ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΚΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ

Ο συντονισμός, η συνεργασία, η ανταλλαγή εμπειριών και η επικοινωνία, όπως έχει αναφερθεί, είναι πολύ σημαντικά στοιχεία για την επίτευξη στόχων σε επίπεδο Ένωσης πάνω σε οποιαδήποτε τομεακή πολιτική. Όσον αφορά το δασικό τομέα, η ΜΔΕ είναι εκείνη που ενισχύει την επικοινωνία και προωθεί το διάλογο μεταξύ κρατών μελών και των οργάνων της ΕΕ σε συνεργασία με την ομάδα διαλόγου της κοινωνίας των πολιτών⁸⁵ για τη δασοκομία και τον φελλό και της ομάδας εμπειρογνομόνων για τις δασικές βιομηχανίες και σχετικά με τον τομέα θέματα.

Η ΜΔΕ εξακολουθεί να αποτελεί και σήμερα το κύριο φόρουμ συζήτησης σχετικά με τα δάση της ΕΕ και τα θέματα που άπτονται αυτών, καθώς και σχετικά με την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής. Οι συνεδρίες ενημέρωσης και συζήτησης της ΜΔΕ για όλες τις σχετικές πρωτοβουλίες πολιτικής της ΕΕ βασίζονται σε ετήσια προγράμματα εργασίας που αξιοποιούν το ΠΣΔ και είναι συνεκτικά με αυτό.

Η ομάδα διαλόγου της κοινωνίας των πολιτών για τα δάση και τον φελλό συνεδριάζει δύο φορές το χρόνο και κατέχει θέση παρατηρητή στη ΜΔΕ. Έχει εκδώσει ψηφίσματα που καταδεικνύουν το κοινό όραμα των ενδιαφερόμενων μερών για θέματα όπως ο κανονισμός της ΕΕ για την ξυλεία και ο ρόλος της δασοκομίας στην ΚΓΠ. Η ομάδα εμπειρογνομόνων για τις δασικές βιομηχανίες (EG-FBI)⁸⁶ είναι ήδη

⁸³ <https://forestvalue.org/about-foresvalue/>

⁸⁴ Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών. Πρόοδος όσον αφορά την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής της ΕΕ: «Μια νέα δασική στρατηγική της ΕΕ: για τα δάση και το δασικό τομέα» ,COM (2018) 811 final, σελ 9

⁸⁵ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/committees-and-advisory-councils/civil-dialogue-groups/cdg-explained_el

Οι ομάδες διαλόγου της κοινωνίας των πολιτών βοηθούν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και συμβάλλουν στη διατήρηση ενός τακτικού διαλόγου για όλα τα θέματα που αφορούν την κοινή γεωργική πολιτική, συμπεριλαμβανομένης της αγροτικής ανάπτυξης, και την εφαρμογή της

⁸⁶ Η ομάδα εμπειρογνομόνων για τις δασικές βιομηχανίες συγκεντρώνει εκπροσώπους της τομεακής βιομηχανίας, κράτη μέλη και άλλα τομεακά ενδιαφερόμενα μέρη.

ενεργή από το 2014, ενώ σήμερα επικεντρώνεται σε εμπορικά θέματα, ιδίως με τα κράτη της γειτονίας της ΕΕ και στην αλυσιδωτή χρήση της βιομάζας.

8.8 ΤΑ ΔΑΣΗ ΑΠΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΣΚΟΠΙΑ

Ακόμα ένας στόχος της στρατηγικής είναι η ενίσχυση του ρόλου της ΕΕ στις παγκόσμιες προσπάθειες για την προώθηση της αειφόρου διαχείρισης των δασών και τη μείωση της αποδάσωσης, με την εξασφάλιση της συνοχής μεταξύ των πολιτικών και των δεσμεύσεων της ΕΕ και των κρατών μελών. Στο πλαίσιο της εξωτερικής της δράσης και της δράσης συνεργασίας, η στρατηγική προβάλλει τον ρόλο των δασών στην αειφόρο ανάπτυξη και προάγει την καταπολέμηση της αποδάσωσης και της υποβάθμισης των δασών σε διεθνή φόρα. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη έχουν υιοθετήσει κοινές θέσεις προκειμένου να προωθούν την αειφόρο διαχείριση των δασών σε πανευρωπαϊκά (FOREST EUROPE) και διεθνή φόρα για τα δάση, μεταξύ άλλων την ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών και τους 17 στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης, ειδικότερα δε, μέσω της υλοποίησης του στρατηγικού σχεδίου των Ηνωμένων Εθνών για τα δάση για την περίοδο 2017-2030⁸⁷. Σύμφωνα με το ως άνω στρατηγικό σχέδιο, η αειφόρος διαχείριση των δασών θεωρείται ζωτικής σημασίας για την ολοκληρωμένη εφαρμογή της Ατζέντας για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη του 2030, και ιδίως του Στόχου 15, της βιώσιμης διαχείρισης των δασών, της καταπολέμησης της απερίμωσης, της ανάσχεσης και αντιστροφής της υποβάθμισης του εδάφους και της ανάσχεσης της απώλειας βιοποικιλότητας⁸⁸. Επίσης, στο πλαίσιο του Forest Europe, η ΕΕ εξετάζει τις επιλογές της ώστε να καταλήξει σε μια πανευρωπαϊκή, νομικά δεσμευτική συμφωνία για τα δάση, η οποία θα μεταφράσει την έννοια της αειφόρου διαχείρισης των δασών σε νομοθεσία και αρχικά θα καλύπτει το 25% των παγκόσμιων δασών. Ακόμα όμως κάτι τέτοιο αναμένεται. Έχει σημασία να αναφέρουμε και το σχέδιο δράσης FLEGT της ΕΕ, όπου πρόκειται για μία καινοτόμο απάντηση στην πρόκληση της παράνομης υλοτομίας με την εφαρμογή του να έχει βελτιώσει αισθητά τη διακυβέρνηση των δασών.⁸⁹ Τέλος, Η ΕΕ στηρίζει επίσης τις

⁸⁷ Resolution adopted by the Economic and Social Council on 20 April 2017 [on the recommendation of the United Nations Forum on Forests (E/2017/10)]

⁸⁸ <https://unric.org/el/> ΟΙ 17 ΣΤΟΧΟΙ

⁸⁹ Evaluation of the EU Action Plan for Forest Law Enforcement Governance and Trade (FLEGT) SWD(2016) 275

αναπτυσσόμενες χώρες στο πλαίσιο των σχεδίων δράσης REDD+⁹⁰, καθώς και με πρωτοβουλίες που προάγουν τις αλυσίδες εφοδιασμού με μηδενική αποδάσωση.

8.9 Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΟ ΔΑΣΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Προκειμένου να χρηματοδοτηθεί η δράση της δασικής στρατηγικής και να στηριχθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί από την Επιτροπή, χρειάστηκαν πολλαπλές χρηματοδοτικές ροές. Η ΚΓΠ είναι η κύρια πηγή χρηματοδότησης του δασικού τομέα (δημόσια δαπάνη ύψους 8,2 δις. EUR), σε συνοχή και συνέργεια με άλλα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ), με το πρόγραμμα LIFE και το πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα της ΕΕ.

Η συνολική χρηματοδότηση της ΕΕ για την έρευνα και την καινοτομία στον δασικό τομέα έχει αυξηθεί σημαντικά, στηρίζοντας τις καινοτομίες και την προώθηση της ανάπτυξης και της απασχόλησης. Η αναπτυξιακή συνεργασία της ΕΕ έχει διαθέσει 235 εκατ. EUR κατά την περίοδο 2014-2020 για τη στήριξη των δραστηριοτήτων FLEGT και REDD+, κυρίως στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάπτυξης, που συμπληρώνονται από ειδικά προγράμματα συνεργασίας ανά χώρα και περιφέρεια, με εστίαση στη βελτίωση της διακυβέρνησης και της προώθησης της διατήρησης των δασών.⁹¹

9. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΨΙΛΩΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ

Έχουμε ήδη αναφερθεί στην αξία και τη σημασία των δασών στον πλανήτη μας και τις ποικίλες λειτουργίες που αυτά διατελούν. Όμως, οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν είναι μεγάλοι και εκεί χρειάζεται να εστιάσουν οι πολιτικές από πλευράς ΕΕ και κρατών μελών, κάτι που συμβαίνει με την πρόσφατη ανακοίνωση της Επιτροπής που αφορά την εντατικοποίηση της δράσης της ΕΕ για την προστασία και την

⁹⁰ <https://www.euredd.efi.int/what-is-redd> Reducing emissions from deforestation and forest degradation (REDD)

⁹¹ Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών. Πρόσδος όσον αφορά την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής της ΕΕ: «Μια νέα δασική στρατηγική της ΕΕ: για τα δάση και το δασικό τομέα» ,COM (2018) 811 final, σελ 13

αποκατάσταση των δασών του πλανήτη.⁹² Είναι γεγονός, ότι σήμερα, τα δάση σε όλο τον κόσμο αντιμετωπίζουν τον σοβαρό κίνδυνο της αποψίλωσης⁹³ και της υποβάθμισης⁹⁴: από το 1990 έως το 2016 έχουν χαθεί 1,3 εκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα δασικών εκτάσεων· ο αριθμός αυτός αντιστοιχεί σε απώλεια έκτασης ίσης με 800 γήπεδα ποδοσφαίρου κάθε ώρα.⁹⁵ Προκειμένου να διασφαλιστεί η υγεία και η ευημερία των ανθρώπων και να τεθεί η Ευρώπη σε τροχιά βιώσιμης ανάπτυξης, χρειάζεται η συνεργασία με άλλους φορείς για την αντιστροφή αυτής της τάσης, αλλά πρέπει να εξασφαλιστεί και η προστασία και η αναγέννηση των δασών της Ευρώπης και του υπόλοιπου κόσμου.

Η αποψίλωση των δασών αποτελεί βασική αιτία μείωσης της βιοποικιλότητας, ενώ ακόμα ενδέχεται να έχει δραματικές επιπτώσεις στην επιβίωση των πλέον ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των αυτοχθόνων πληθυσμών, που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τα δασικά οικοσυστήματα. Οφείλεται κυρίως στις συνεχώς αυξανόμενες απαιτήσεις του ολοένα μεγαλύτερου παγκόσμιου πληθυσμού για τροφή, ζωοτροφές, βιοενέργεια, ξυλεία και άλλα βασικά εμπορεύματα, σε συνδυασμό με τη χαμηλή παραγωγικότητα και τη χαμηλή αποδοτικότητα των πόρων, ασκώντας έτσι ολοένα και περισσότερη πίεση στη χρήση της γης και απειλώντας τη διατήρηση των δασών ανά τον κόσμο.

Από την άλλη μεριά, η υποβάθμιση οφείλεται στη μη βιώσιμη εκμετάλλευση των δασικών πόρων, π.χ. για χρήση ως εγχώριας πηγής ενέργειας, και σε φυσικά συμβάντα όπως πυρκαγιές και επιβλαβείς οργανισμοί. Υπολογίζεται, και είναι άκρως

⁹² ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ Εντατικοποίηση της δράσης της ΕΕ για την προστασία και την αποκατάσταση των δασών του πλανήτη, SWD(2019) 307 final

⁹³ Αποψίλωση είναι η μετατροπή δάσους σε άλλη χρήση γης, ανεξάρτητα από το αν οφείλεται σε ανθρωπογενείς παράγοντες ή όχι (FAO 2018, Global Forest Resources Assessment 2020. Terms and Definitions. <http://www.fao.org/3/I8661EN/i8661en.pdf>).

⁹⁴ Υποβάθμιση ενός δάσους είναι η μείωση της ικανότητάς του να παρέχει προϊόντα και υπηρεσίες, με αποτέλεσμα το δάσος να χάνει, εξαιτίας των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων, τη δομή, τη λειτουργία, τη σύνθεση των ειδών ή την παραγωγικότητα που κατά κανόνα συνδέεται με έναν τύπο φυσικού δάσους που αναμένεται στον συγκεκριμένο τόπο. Επομένως, ένα υποβαθμισμένο δάσος προσφέρει μειωμένη παροχή αγαθών και υπηρεσιών από τη δεδομένη τοποθεσία και συντηρεί μόνο περιορισμένη βιολογική ποικιλότητα. Η βιολογική ποικιλότητα των υποβαθμισμένων δασών περιλαμβάνει πολλά άλλα στοιχεία πέρα από τα δέντρα, τα οποία ενδέχεται να κυριαρχούν στη βλάστηση κάτω από την κομοστέγη. (Πηγή: Σύμβαση για τη βιολογική ποικιλότητα. <https://www.cbd.int/forest/definitions.shtml> και IPBES <https://www.ipbes.net/glossary/forest-degradation>).

⁹⁵ <https://blogs.worldbank.org/opendata/five-forest-figures-international-day-forests> .

ανησυχητικό, το γεγονός ότι η ζήτηση ξύλου για χρήση ως καυσίμου θα συνεχίσει να αυξάνεται και υπολογίζεται ότι το 2030 ο αριθμός των ανθρώπων που θα εξαρτώνται από αυτή την πηγή καυσίμου θα αυξηθεί από 2 δισεκατομμύρια που είναι σήμερα σε 2,8 δισεκατομμύρια.⁹⁶ Το 2008, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση για την αποψίλωση των δασών⁹⁷ θέτοντας ως στόχο για την ΕΕ την ανάσχεση της απώλειας της δασικής κάλυψης έως το 2030 το αργότερο και τη μείωση της μαζικής αποψίλωσης των τροπικών δασών κατά 50 % έως το 2020. Ακόμη, προσδιόρισε τους τρόπους βελτίωσης των πολιτικών της ΕΕ που θα συμβάλουν στη διατήρηση των δασών ανά τον κόσμο, αξιοποιώντας νέες επιστημονικές γνώσεις και εμπειρίες.

Στόχος της ανακοίνωσης της Επιτροπής ήταν να προτείνει τρόπους εντατικοποίησης της δράσης της ΕΕ για την προστασία των δασών ανά τον κόσμο, ειδικότερα των πρωτογενών δασών⁹⁸, αλλά και η αποκατάσταση των δασών με βιώσιμο και υπεύθυνο τρόπο. Πάντως, ο γενικότερος στόχος είναι η προστασία και η ανάπτυξη της παγκόσμιας δασικής κάλυψης με σκοπό τη βελτίωση της ανθρώπινης υγείας και διαβίωσης, καθώς και τη διασφάλιση ενός υγιούς πλανήτη για τις μελλοντικές γενεές.

Η ανακοίνωση της Επιτροπής θέτει πέντε προτεραιότητες που πρόκειται να εντατικοποιήσουν τη δράση της ΕΕ κατά της αποψίλωσης και της υποβάθμισης των δασών. Αυτές είναι οι ακόλουθες: α) η μείωση του αποτυπώματος της κατανάλωσης της ΕΕ στη γη και η προώθηση της κατανάλωσης προϊόντων από αλυσίδες εφοδιασμού μηδενικής αποψίλωσης στην ΕΕ, β) η συνεργασία με χώρες παραγωγής προκειμένου να μειωθούν οι πιέσεις που ασκούνται στα δάση και να διασφαλιστεί ότι η αναπτυξιακή συνεργασία της ΕΕ θα συνεπάγεται μηδενική αποψίλωση, γ) η ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας για την ανάσχεση της αποψίλωσης και της υποβάθμισης των δασών μαζί με την προώθηση της αποκατάστασης των δασών δ) η ανακατεύθυνση της χρηματοδότησης προς υποστήριξη πιο βιώσιμων πρακτικών χρήσης της γης και ε) η υποστήριξη της διαθεσιμότητας και της ποιότητας των

⁹⁶ Household Energy Access for Cooking and Heating Lessons Learned and the Way Forward, Koffi Ekouevi και Voravate Tuntivate· 2012 Διεθνής Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης / Παγκόσμια Τράπεζα.

⁹⁷ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «Αντιμετώπιση των προκλήσεων της αποψίλωσης και της υποβάθμισης των δασών για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και της απώλειας της βιοποικιλότητας» [COM(2008) 645 final]

⁹⁸ Πρωτογενές είναι το δάσος που δημιουργείται, αναπτύσσεται και αναγεννάται χωρίς καμία ανθρώπινη επέμβαση. Εξελίσσεται σύμφωνα με τους νόμους της φύσης, κάτω από τις επιδράσεις του βιοτικού και αβιοτικού περιβάλλοντος

πληροφοριών για τα δάση και τις αλυσίδες εφοδιασμού βασικών εμπορευμάτων, καθώς και της πρόσβασης σ' αυτές τις πληροφορίες με την ταυτόχρονη υποστήριξη της έρευνας και της καινοτομίας.⁹⁹ Όλες αυτές οι προτεραιότητες πρόκειται να προετοιμάσουν το έδαφος για πρόσθετα μέτρα που θα εξετασθούν από την επόμενη πολιτική ηγεσία της Επιτροπής και άπτονται των θεμάτων αυτών.

10. Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΑΣΗ

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία αποτελεί απάντηση σε όλες τις σύγχρονες περιβαλλοντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα δάση, οι ωκεανοί μας και εν γένει ολόκληρος ο πλανήτης μας. Πρόκειται για μια αναπτυξιακή στρατηγική με στόχο την εξασφάλιση της κοινωνικής ευημερίας όσον αφορά τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις αλλά και της αποδοτικότητας της χρήσης των πολύτιμων φυσικών πόρων. Στόχος είναι ο μηδενισμός των καθαρών εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου έως το 2050 καθώς και η αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από τη χρήση πόρων.¹⁰⁰ Ιδιαίτερη μνεία δίνεται όσον αφορά το δασικό τομέα, στην απειλή που υφίστανται τα δάση ελέω της κλιματικής αλλαγής αλλά και στη σημασία του περιορισμού των πιέσεων αυτών με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας και της ποσότητας των ευρωπαϊκών εκτάσεων ώστε να επιτευχθεί η κλιματική ουδετερότητα και ένα υγιές περιβάλλον. Η ουδετερότητα του άνθρακα είναι η επίτευξη ισορροπίας ανάμεσα στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και την απορρόφηση άνθρακα σε συλλέκτες διοξειδίου. Προκειμένου να επιτευχθούν καθαρές μηδενικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου θα πρέπει να αντισταθμίζονται από την αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα.¹⁰¹ Επομένως, η βιώσιμη δάσωση και αναδάσωση καθώς και η αποκατάσταση υποβαθμισμένων δασών μπορούν να αυξήσουν την απορρόφηση CO₂, βελτιώνοντας παράλληλα την ανθεκτικότητα των δασών και προωθώντας την κυκλική βιοοικονομία. Σε αυτούς ακριβώς τους τομείς

⁹⁹ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ Εντατικοποίηση της δράσης της ΕΕ για την προστασία και την αποκατάσταση των δασών του πλανήτη, SWD(2019) 307 final

¹⁰⁰ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία Βρυξέλλες, 11.12.2019, COM(2019) 640 final

¹⁰¹ <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/society/20190926STO62270/ti-einai-i-oudeterotita-tou-anthraka-kai-pos-mporei-na-epiteuchthei-eos-to-2050>

πρόκειται να στηριχθεί και η νέα στρατηγική για τα δάση, που αναμένεται να έχει ως βασικούς στόχους της την αποτελεσματική δάσωση και τη διατήρηση και αποκατάσταση των δασών στην Ευρώπη, προκειμένου να αυξηθεί η απορρόφηση του CO₂, να μειωθεί η συχνότητα και η έκταση των δασικών πυρκαγιών και να ενισχυθεί η βιοοικονομία και ταυτόχρονα πλήρη σεβασμό στη βιοποικιλότητα, ενώ ταυτόχρονα τα εθνικά στρατηγικά σχέδια στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής θα πρέπει να παρέχουν κίνητρα στους διαχειριστές δασών για τη διατήρηση, την ανάπτυξη και τη διαχείριση των δασών με τρόπο βιώσιμο.¹⁰²

11. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΑΣΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙ ΔΑΣΙΚΟΙ ΧΑΡΤΕΣ

11.1 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΑΣΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Η χώρα μας μέχρι πρότινος δε διέθετε δασική στρατηγική. Αυτό συνεπάγεται ότι έθετε τις εθνικές της προτεραιότητες και τους στόχους της στον τομέα των δασών μέσω του Κανονισμού Αγροτικής Ανάπτυξης¹⁰³ της ΚΓΠ, αξιοποιώντας τα δασικά μέτρα που βρίσκονταν σε αυτόν. Σήμερα, η Ελλάδα έχει αποκτήσει (ήδη από το 2018) δασική στρατηγική¹⁰⁴, η οποία υπογράφηκε με 20ετή χρονικό ορίζοντα (2018-2038) από τον Αναπληρωτή Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Σωκράτη Φάμελλο, τα λόγια του οποίου ήταν τα εξής: «Παραδίδουμε σήμερα την Εθνική Στρατηγική για τα Δάση για τα επόμενα είκοσι χρόνια, με γνώμονα την αειφόρο παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας μας. Κάτι που θεσμοθετείται για πρώτη φορά από την ίδρυση του ελληνικού κράτους. Η Στρατηγική δεν γράφτηκε από μια ομάδα γραφειοκρατών, αλλά διαμορφώθηκε από την κοινωνία, αδαπάνως για τον κρατικό προϋπολογισμό, στηρίχθηκε από ειδικούς όλων των σχετικών ακαδημαϊκών και ερευνητικών τμημάτων της χώρας και συζητήθηκε εκτενώς στη Βουλή των Ελλήνων. Η ανάγκη της Στρατηγικής είναι προφανής και συνάδει με το έργο των δασικών χαρτών, την επικαιροποίηση των δασικών διαχειριστικών εργαλείων και τις πρωτοβουλίες ενίσχυσης του ανθρώπινου δυναμικού στη δασική πολιτική που

¹⁰² ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία Βρυξέλλες, 11.12.2019, COM(2019) 640 final, 2.1.7 Διατήρηση και αποκατάσταση των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας

¹⁰³ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου, της 20ής Σεπτεμβρίου 2005, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)

¹⁰⁴ Υπουργική Απόφαση 170195/758/2018 - ΦΕΚ 5351/Β/28-11-2018 Σχέδιο Στρατηγικής Ανάπτυξης της Δασοπονίας 2018-2038 (Εθνική Στρατηγική για τα Δάση).

αναλάβουμε. Η έλλειψη καινοτόμων εργαλείων και στρατηγικού σχεδιασμού απεικονίζεται και στα τραγικά αποτελέσματα των mega-πυρκαγιών. Θέλουμε ο τομέας των δασών να αποτελεί τομέα αιχμής για την ανάπτυξη, την απασχόληση και τη διατήρηση της μοναδικής βιοποικιλότητας της χώρας. Η δασική πολιτική που θεσμοθετούμε είναι η στρατηγική της πρόληψης, της καινοτομίας, της εργασίας, της περιφερειακής ανάπτυξης και της συνεργασίας και γι' αυτό θέλω να ευχαριστήσω τους πολίτες και όλα τα συμβαλλόμενα μέρη για την ειλικρινή και ανιδιοτελή τους συμβολή».

Όπως αναφέρεται στο άρθρο 2 της Εθνική Στρατηγικής για τα Δάση, (ΕΣΔ), το όραμα αυτής είναι η εξασφάλιση της αειφορίας και αύξηση της συνεισφοράς των δασικών οικοσυστημάτων στην οικονομία της χώρας μέσω της πολυλειτουργικότητας, της προσαρμοστικότητας και της ενίσχυσης του κοινωνικοοικονομικού τους ρόλου, υπό το πρίσμα της κλιματικής αλλαγής¹⁰⁵

Η ΕΣΔ έχει 3 οριζόντιους άξονες που αφορούν τη διακυβέρνηση δασικού τομέα, την απογραφή-παρακολούθηση και την έρευνα-καινοτομία και 4 κάθετους άξονες σχετικούς με την οικονομία του δάσους, την κλιματική αλλαγή, την προστασία δασικών οικοσυστημάτων, τη βελτιστοποίηση υπηρεσιών οικοσυστήματος αλλά και τις διεθνείς και ευρωπαϊκές πολιτικές. Έχει σημασία να αναφέρουμε πως στον άξονα της προστασίας γίνεται ειδική μνεία για την προστασία από δασικές πυρκαγιές, οι οποίες αποτελούν μάλιστα για τα ελληνικά δάση. Σε κάθε άξονα περιγράφονται οι γενικοί του στόχοι, οι κατευθύνσεις δράσεων τους, καθώς και οι δείκτες παρακολούθησης υλοποίησής τους. Ακόμη, ορίζονται τα μέσα υλοποίησης και ο τρόπος σύνταξης των Σχεδίων Δράσης. Είναι γεγονός ότι πρόκειται για μία πολύ σημαντική πρόοδο για τη χώρα μας όσον αφορά το δασικό τομέα καθώς οι στόχοι που τίθενται στο σχέδιο στρατηγικής είναι ζωτικής σημασίας για το μέλλον των δασών μας. Από τις σημαντικότερες δράσεις του σχεδίου πρέπει να θεωρούνται οι κάτωθι: Η συστηματική διαχείριση όλων των δασικών οικοσυστημάτων με σκοπό τον περιορισμό των δασικών πυρκαγιών αλλά και της έντασής του υπό το πρίσμα της αειφορίας και της πολυλειτουργικότητας των δασών. Η ανάπτυξη ανθεκτικών σε δασικές πυρκαγιές οικισμών μέσα από τη συνεργασία μεταξύ αρμοδίων δημοσίων υπηρεσιών (π.χ Δασική Υπηρεσία, Πυροσβεστική Υπηρεσία) και την εθελοντική

¹⁰⁵ Υπουργική Απόφαση 170195/758/2018 - ΦΕΚ 5351/Β/28-11-2018 Σχέδιο Στρατηγικής Ανάπτυξης της Δασοπονίας 2018-2038 (Εθνική Στρατηγική για τα Δάση), άρθρο 2

συνεργασία μεταξύ δημοσίων υπηρεσιών και πολιτών. Η δημιουργία μόνιμου και ευέλικτου μηχανισμού εθνικής απογραφής και παρακολούθησης των δασικών οικοσυστημάτων. Η αναγνώριση της αξίας και ενίσχυση της συμβολής των δασικών οικοσυστημάτων στην βιοοικονομία και στην κυκλική οικονομία. Η βελτίωση της μεθοδολογίας καταγραφής των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών του δάσους με έμφαση στην απασχόληση και στον κοινωνικοοικονομικό ρόλο των δασικών οικοσυστημάτων. Η διαχείριση των δασών με σκοπό την προσαρμογή τους στην κλιματική αλλαγή αλλά και η συμβολή τους στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής με αύξηση της δέσμευσης και αποθήκευσης του άνθρακα από τα δασικά οικοσυστήματα.

Παρατηρούμε στο σημείο αυτό πως όλοι αυτοί οι στόχοι είναι παρόμοιοι και κοινοί με τους στόχους που τέθηκαν σε επίπεδο ΕΕ από την Ευρωπαϊκή Δασική Στρατηγική και το γεγονός αυτό καταδεικνύει πως και η Ελλάδα ως κράτος μέλος είναι διατεθειμένη να συμβάλει στη βελτίωση της δασικής προστασίας καθώς στην προετοιμασία και προσαρμογή των δασών ενόψει της μεγάλης απειλής της κλιματικής αλλαγής και των επιπτώσεων της, που εν προκειμένω στην Ελλάδα είναι οι πυρκαγιές. Βέβαια, όλα τα παραπάνω δεν παύουν να είναι απλώς μακροπρόθεσμοι στόχοι και μένει να δούμε σε τι ποσοστό μπορούν να ικανοποιηθούν στο μέλλον.

11.2 Η ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΧΑΡΤΩΝ

Η νομική προστασία του δασικού πλούτου διασφαλίστηκε για πρώτη φορά στο πλαίσιο του άρθρου 24 παρ.1 του Συντάγματος του 1975, το οποίο και συνδυάστηκε με το άρθρο 117 παρ.3 που αναφέρεται στην υποχρεωτική αναδάσωση των δασών και δασικών εκτάσεων, προστατεύοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την έννοια του δασικού αγαθού. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι διατάξεις του τελευταίου άρθρου έχουν αυξημένη τυπική ισχύ υπό την έννοια της αυστηρής συνταγματικής προστασίας του αγαθού αυτού.¹⁰⁶ Η κατάρτιση των δασικών χαρτών και η περαιτέρω δασική προστασία διασφαλίστηκε αργότερα από τον νομοθέτη.

Το αντικείμενο ενός δασικού χάρτη είναι η οριστική καταγραφή και οριοθέτηση των δασών και των δασικών εκτάσεων, κατά τρόπο σαφή, έγκυρο και τεκμηριωμένο, στο πλαίσιο της δασικής νομοθεσίας και εξειδικευμένων τεχνικών προδιαγραφών, για το

¹⁰⁶ Μαριά, Ε.-Α., 2018. Δασική Νομοθεσία (Ελληνική νομοθεσία). Αθήνα

σύνολο της χώρας. Το Ελληνικό Κτηματολόγιο διενεργεί την κατάρτιση του δασικού χάρτη, την ηλεκτρονική ανάρτησή του μέσω διαδικτύου και την υποστήριξη των αναρτήσεων ενώ η αρμοδιότητα θεώρησης, ανάρτησης, και κύρωσης του δασικού χάρτη ανήκει στις τοπικές Διευθύνσεις Δασών.¹⁰⁷ Βάση για τον ορθό προσδιορισμό των δασικών χαρτών είναι η παλαιότερη φωτογραφία. Οι γραμμές και ο σχεδιασμός των δασικών τμημάτων γίνεται με φωτογραφίες παλαιότερων ετών, κυρίως του 1945. Η κατάρτιση ενός δασικού χάρτη περνά τα ακόλουθα στάδια: (i) κατάρτιση, (ii) θεώρηση, (iii) ανάρτηση, (iv) αντιρρήσεις, (v) κύρωση, (vi) δημοσίευση, (vii) οριστικοποίηση, (viii) αναμόρφωση, (ix) εκ νέου κύρωση, (x) εκ νέου δημοσίευση και (xi) κατάρτιση δασολογίου.¹⁰⁸

Με τις διατάξεις του ν. 998/1979, επιχειρήθηκε η συνολική ρύθμιση της προστασίας των δασών και των δασικών εκτάσεων ενώ συμπεριλήφθηκαν και ειδικές διατάξεις για τη φωτογράφιση και χαρτογράφιση δασών, τη σύνταξη δασικών χαρτών και την κατάρτιση δασολογίου (άρθρα 11-13). Με τις ρυθμίσεις του ν. 998/1979 προβλέφθηκαν, μεταξύ άλλων: α) η κατάρτιση δασικών χαρτών κατά κανόνα από δασολόγους, β) η υποβολή αντιρρήσεων ενώπιον ειδικών διοικητικών αρχών: των Επιτροπών Επίλυσης Δασικών Αμφισβητήσεων, γ) η μέχρι τη δημιουργία δασολογίου διενέργεια της προσωρινής διοικητικής επίλυσης των αμφισβητήσεων ως προς τον δασικό χαρακτήρα εκτάσεως από δασικά διοικητικά όργανα, τον δασάρχη και τις προαναφερόμενες επιτροπές (άρθρο 14) και δ) η θεσμοθέτηση της διαδικασίας κήρυξης εκτάσεως αναδασωτέας και έκδοσης διαταγής κατεδάφισης αυθαιρέτων σε δάση και δασικές εκτάσεις.¹⁰⁹

Ακολούθησε η απόφαση ΣτΕ 2818/1997, η οποία εμπλούτισε τη συνταγματική προστασία του δασικού περιβάλλοντος καθώς το δικαστήριο συνήγαγε από τη συνταγματική διάταξη του άρθρου 24, την αρχή ότι τα ευπαθή οικοσυστήματα, μεταξύ των οποίων τα δάση, υπάγονται στην άμεση προστασία του Συντάγματος καθώς και την αναγκαιότητα σύνταξης εθνικού Δασολογίου. Σύμφωνα με το άρθρο 24 παρ.1 εδ.3 και παρ.2 εδ.3 του Συντάγματος κατόπιν της αναθεώρησης του

¹⁰⁷ <https://www.ktimatologio.gr/categories/dasikoi-hartes>

¹⁰⁸ Καποτάς, Π., 2017. Το νομοθετικό πλαίσιο ανάρτησης των δασικών χαρτών. τ.3

¹⁰⁹ Νόμος 998 ΦΕΚ Α' 289/29.12.1979 Περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της Χώρας.

2001 το δασολόγιο και το κτηματολόγιο αποτελούν κρατική αποστολή και λογίζονται ως συνταγματικές επιταγές, αλλά και ως διαδικαστικά εργαλεία.¹¹⁰

Ακολούθησαν έκτοτε αρκετές εξελίξεις όσον αφορά την νομοπαραγωγική διαδικασία με αρκετές τροποποιήσεις και καταργήσεις, δημιουργώντας ένα κλίμα αβέβαιο σχετικά με την κατάρτιση των δασικών χαρτών. Ο ν. 2664/1998 χορήγησε τη δυνατότητα κατάρτισης δασικών χαρτών από την «Κτηματολόγιο ΑΕ» σε περιοχές που κηρύσσονταν υπό κτηματογράφηση στερούμενες δασικών χαρτών. Επιπλέον, το άρθρο 3 του ν. 3208/2003 προέβλεψε την κατάρτιση δασολογίου σε προθεσμία 5 μηνών από την κύρωση των δασικών χαρτών κατά τον ν. 2664/98, ενώ επέφερε τροποποιήσεις και στον ορισμό του δάσους (κάτι που εν συνεχεία κρίθηκε αντισυνταγματικό με την απόφαση 32/2013 της Ολομέλειας του ΣτΕ) που είχαν ως αποτέλεσμα να μειωθούν οι εκτάσεις που ενέπιπταν στο προστατευτικό καθεστώς της δασικής νομοθεσίας. Επίσης με τον ν. 3208/2003 ορίστηκε ότι σε περιοχές που κηρύσσονταν υπό κτηματογράφηση, αλλά στερούνταν δασικού χάρτη, η κατάρτιση του χάρτη θα διεξαγόταν από την «Κτηματολόγιο ΑΕ» με ανάθεση σε ιδιωτικά γραφεία της εκπόνησης σχετικών δασικών μελετών.

Ακολούθησε ο ν. 3889/2010 που προέβλεψε νέα διαδικασία κατάρτισης δασικών χαρτών και κατέλαβε όλες τις έως τότε εκκρεμείς υποθέσεις. Νεότερες τροποποιήσεις επήλθαν με τα άρθρα 55 του ν. 4030/2011 και 7 του ν. 4164/2013 με τις διατάξεις του οποίου η αρμοδιότητα ανάρτησης και επεξεργασίας των αντιρρήσεων και αναμόρφωσης του δασικού χάρτη ανατέθηκε στην «Κτηματολόγιο ΑΕ».¹¹¹

Αξίζει να αναφερθεί πως μέχρι τον Μάιο του περασμένου έτους, οπότε δημοσιεύθηκε η απόφαση για την αναμόρφωση των Δασικών Χαρτών (Υπουργική Απόφαση ΥΠΕΝ/ΔΠΔ/64663/2956/2020), είχαν κυρωθεί χάρτες περίπου για το 55% της ελληνικής επικράτειας που αντιστοιχεί περίπου στο 93% όσων είχαν αναρτηθεί, ενώ το υπόλοιπο 7% αποτελούσε, σύμφωνα με τους δασολόγους, διάφορες κατηγορίες αντιρρήσεων που δεν έχουν εξεταστεί. Το γεγονός αυτό δεδομένα καθυστέρησε τη διαδικασία, καθώς τώρα είναι αναγκαίο να αναρτηθούν εκ νέου όλοι οι δασικοί χάρτες, ενώ η υπόθεση βρίσκεται αυτήν τη στιγμή στο ΣτΕ. Ακόμα, το ζήτημα των

¹¹⁰ Μαυροπόδη, Μ., 2017. Δασικοί χάρτες και Κτηματολόγιο -Σχόλιο στις 805-808/2016 7μ. αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας.

¹¹¹ <https://dasarxeio.com/2018/09/17/60853/> Οι Δασικοί Χάρτες στη Νομοθεσία και στη Νομολογία των ανωτάτων Δικαστηρίων

δασικών χαρτών και των καθυστερήσεων στη χώρα μας παρακολουθείται στενά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία σε πρόσφατη απάντηση σε κοινοβουλευτική ερώτηση, του επίτροπου οικονομικών υποθέσεων Paolo Gentiloni σημειώνει πως «έχει επανειλημμένα εκφράσει στην ελληνική κυβέρνηση τις ανησυχίες της σχετικά με τις καθυστερήσεις στην ολοκλήρωση των δασικών χαρτών» προειδοποιώντας μάλιστα ότι «οι καθυστερήσεις στην αναμόρφωση των χαρτών θα έχουν αντίκτυπο στην ολοκλήρωση της κτηματογράφησης στο σύνολό της» και προσθέτοντας πως «τυχόν παραβίαση των κανόνων με αντίκτυπο στον προϋπολογισμό της Ένωσης θα οδηγούσε σε δημοσιονομικές διορθώσεις»¹¹²

Η σημασία των δασικών χαρτών είναι πολύ σημαντική, καθώς μέσω αυτών μπορούμε να καταγράψουμε και να εντοπίσουμε τα δάση στην επικράτειά μας. Από την ολοκλήρωση του έργου των δασικών χαρτών εξαρτιέται η ποιότητα και η επάρκεια της προστασίας που προσδοκούμε για τα δάση μας στο μέλλον. Αντιθέτως, η νόθευση της διαδικασίας της κατάρτισης των δασικών χαρτών με ρυθμίσεις αντισυνταγματικού χαρακτήρα οδηγεί σε παραγκωνισμό των δασικών μας οικοσυστημάτων αλλά ταυτόχρονα γίνονται και πιο ευάλωτα προς τους κινδύνους των πυρκαγιών και των πλημμύρων και τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

12. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Συνοψίζοντας, τα δάση σήμερα στην Ευρώπη αλλά και ανά τον κόσμο είναι χωρίς αμφιβολία ζωτικής σημασίας από πολλές απόψεις. Ο ρόλος που διαδραματίζουν στην κοινωνία είναι πολύ σημαντικός και για το λόγο αυτό θα πρέπει να υπάρχει η κατάλληλη προστασία. Οι πολιτικές που εφαρμόζονται σε επίπεδο ΕΕ είναι οπωσδήποτε θετικές και προσπαθούν να αυξήσουν τα επίπεδα προστασίας έναντι των συνεχώς αυξανόμενων προκλήσεων, όμως η απειλή και οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής επιτάσσουν τη λήψη ακόμα πιο δραστικών μέτρων. Τα κράτη μέλη θα πρέπει από την μεριά τους να ακολουθούν όσο το δυνατόν πιστότερα τους στόχους που θέτουν στη δασική τους στρατηγική, ενώ ταυτόχρονα να αξιοποιούν τα κονδύλια από τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης στοχεύοντας πάντα στην αειφόρο δασική

¹¹² <https://dasarxeio.com/2021/01/10/91507/> Δασικοί χάρτες: Βραδυφλεγής βόμβα για το υπουργείο Περιβάλλοντος

διαχείριση, στην βελτίωση της προσαρμοστικότητας των δασών στις αλλαγές του κλίματος καθώς και στη διατήρηση του πολυλειτουργικού τους ρόλου. Όσον αφορά πάντως την υπάρχουσα δασική στρατηγική της Ένωσης και το τι θα πρέπει να διαφοροποιηθεί σε σχέση με την στρατηγική που αναμένεται να υλοποιηθεί εντός της επόμενης πενταετίας, έγκειται στην προσπάθεια ενίσχυσης του συντονισμού και της επικοινωνίας μεταξύ των κρατών μελών προκειμένου αυτά να διαχειρίζονται τους φυσικούς τους πόρους με τρόπο βιώσιμο αλλά θα πρέπει ακόμα να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των Ευρωπαίων πολιτών για τη σημασία και της συμβολή των δασών στην κοινωνία. Στο πλαίσιο αυτό, και προκειμένου να καταστεί αναγκαία η αειφόρος διαχείριση των δασών από τα κράτη μέλη, θα ήταν σκόπιμο να ενισχυθούν οι αρμοδιότητες του Forest Europe για τη διαρκή παρακολούθηση της προόδου που επιτυγχάνουν τα κράτη μέλη και ίσως θα ήταν αναγκαία η επιβολή κυρώσεων σε όσα δε συμμορφώνονται στις πολιτικές αυτές. Σε κάθε περίπτωση πάντως, το μέλλον των δασών μας και πολιτικές που το πλαισιώνουν μοιάζουν να είναι αρκετά αισιόδοξα και με τη σωστή διαχείριση και συνεργασία μεταξύ των οργάνων και των κρατών μελών αναμένεται να μετριαστούν οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και τα δάση μας να προσαρμοστούν όσο το δυνατόν ταχύτερα σε αυτές τις προκλήσεις.

13. ΠΗΓΕΣ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

- Καποτάς, Π., 2017. Το νομοθετικό πλαίσιο ανάρτησης των δασικών χαρτών. τ.3
- Μαυροπόδη, Μ., 2017. Δασικοί χάρτες και Κτηματολόγιο -Σχόλιο στις 805-808/2016 7μ. αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας
- Μαριά, Ε.-Α., 2018. Δασική Νομοθεσία (Ελληνική νομοθεσία). Αθήνα

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- EEA, 2015, State of nature in the EU, EEA Technical Report No 2/2015, European Environment Agency.

- Forest Europe, 2015, State of Europe's forests 2015. Status and trends in sustainable forest management in Europe, Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe, Forest Europe Liaison Unit Madrid.
- Gold S., 2003, The development of European forest resources 1950 to 2000 - A study implemented in the framework of the European Forest Sector Outlook Study (EFSOS), UNECE Timber and Forest discussion papers, Geneva.
- Mather, A. S., 2001, 'The transition from deforestation to reforestation in Europe', in: Angelsen, A. and Kaimowitz, D. (eds), Agricultural technologies and tropical deforestation, CAB International, Wallingford, United Kingdom.
- Nabuurs, G.-J., et al., 2015, A new role for forests and the forest sector in the EU post-2020 climate targets, From Science to Policy No 2, European Forest Institute.
- Thompson, I., et al., 2014, Forest resilience, biodiversity, and climate change: a synthesis of the biodiversity, resilience, stability relationship in forest ecosystems, Technical Series No 33, Secretariat of the Convention on Biological Diversity, Montreal, Canada.

Θεσμικά Κείμενα

- COM (1998) 649 τελικό
- COM (2005) 84 τελικό
- COM (2005) 84 τελικό
- COM (2009) 147 τελικό
- COM (2010) 66 τελικό
- COM (2018) 811 final
- COM(2003) 829 τελικό
- COM(2006) 216
- Com(2006) 302 τελικό
- Convention on Biological Diversity (Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλότητα).
- SWD(2013) 343 final
- SWD(2015) 164 final
- SWD(2016) 275
- SWD(2019) 307 final

- SWD(2019) 307 final
- The Convention on Trade in Endangered Species (Σύμβαση για το Εμπόριο Ειδών της Άγριας Πανίδας και Χλωρίδας που Απειλούνται με Εξαφάνιση).
- UN Convention to Combat Desertification (Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Αντιμετώπιση της Απερήμωσης).
- UN Framework Convention on Climate Change (Σύμβαση – Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Αλλαγή του Κλίματος).
- Απόφαση 2002/358/EK COM(2005) 35 τελικό
- Απόφαση 2004/391/EK
- Απόφαση 2004/391/EK
- Απόφαση 97/837/ EK
- Απόφαση 97/837/EK
- ΑΠΟΦΑΣΗ αριθ. 529/2013/ΕΕ
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1698/2005
- Κανονισμός 1143/2014.
- Κανονισμός 2016/2031.
- Σύμβαση πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την αλλαγή του κλίματος
- Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τη βιοποικιλότητα
- Υπουργική Απόφαση 170195/758/2018
- Ψήφισμα του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 1998 για μία Δασική Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 1999/C 56/01

Υπερσύνδεσμοι

- <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10308-2018-INIT/en/pdf>
- http://ec.europa.eu/agriculture/analysis/external/euro_forests/full_report_en.pdf
- http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/145397.pdf
- <https://climate-adapt.eea.europa.eu/countries-regions/countries>
- <https://dasarxeio.com/2018/09/17/60853/>

- <https://dasarxeio.com/2021/01/10/91507/>
- https://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/mechanism_en
- <https://ec.europa.eu/environment/archives/life/about/index.htm>
- <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/about/who-we-are>
- <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20190321-1>
- https://ec.europa.eu/greece/news/20191031_2_el
- <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/forest-fires-europe-middle-east-and-north-africa-2018>
- https://ec.europa.eu/regional_policy/el/policy/what/glossary/e/european-agricultural-fund-for-rural-development
- <https://foresteurope.org/foresteurope/>
- <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/society/20170711STO79506/i-ee-epistrateuei-ta-dasi-tis-gia-tin-katapolemisi-tis-klimatikis-allagis>
- <https://www.ypethe.gr/archive/klimatiki-allagi-kai-dasi>